

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נִפְלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

"האומר דוד חטא" מניח שדוד היה אחוז בעת הנפילה רק במשל, התאוה־האהבה לבת שבע עם כל הנפילה שבה, אך האומר כך "אינו אלא טועה", משום שדוד המלך קשור לה' בעצם, גם בתוך הנפילות והחטאים, ובתוך אהבת בת שבע נמצאת אצלו אהבת ה' יתברך. דוד המלך, גם ב"רצוא" של התקרבות לה' וגם ב"שוב" של התרחקות ונפילה, נמצא "לפני הוי'".
זו גם הסבה שברגע שמוכיחים אותו על חטאו הוא מרים את ידיו ואומר "חטאתי להוי'" – ה"להוי'" קיים אצלו כל הזמן, גם בחטא.
[מתוך השיעור 'אהבת הנמשל בתוך המשל']

ואתחנן־נחמו תשפ"ו

ואתחנו נחמו ה'תשפ"ו

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים

שליחות פנימה או החוצה ופערי רצון
בפגישות שידוכים

28

פאָדזשן אַלעקס
גדול העובדים

רזי יספר לנו על דמותו של הקסיד
הקפּרסם - רבי הלל מפאריטש

29

"ואהבת" בכוונות האריז"ל

מפגש רבנים (ח"א)

ביאר פנימי במצות אהבת ה'

04

אהבת הנמשל בתוך המשל

מאור עינים פרשת ואתחנן

הדרך לאהבת ה' מתוך אהבות נפולות

09

יחד שבטי ישראל

אחדות הפלגים בישראל

פרצוף ה'מגזרים' וחיבורם באהבה

14

הסיפור החסידי

מה ביני לבין החתול?

רבי הלל מפאריטש

26

העלון מופק ע"י עמותת

אוהבים להיות יהודים.

לקבלת השיעורים במייל

ולהצטרפות לצוות המפיצים:

itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל

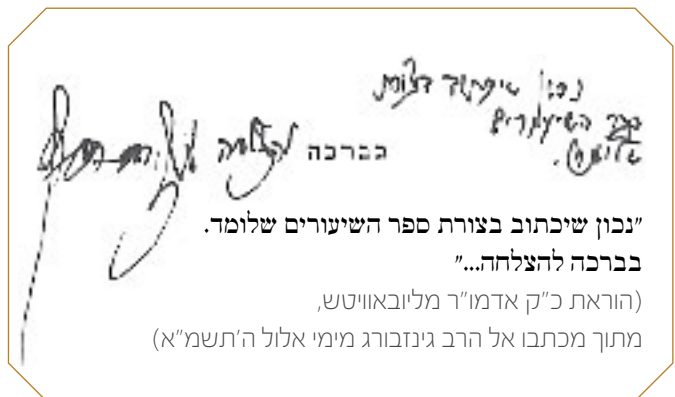
עיצוב: דעה צל אביחיל

מערכת: הרב יוסף פלאי,

בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם-

זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

שלושה שיעורים השבוע בגליון: שיעור על כוונות "ואהבת" בכוונות האריז"ל, שיעור על המגזרים בעם ישראל ואיחודם ומאור עינים לפרשת ואתחנן.

השיעור הראשון – "ואהבת" בכוונות האריז"ל – הוא בעצם חלק ראשון של שיעור במפגש עם קבוצת רבנים מהצבור הדתי-לאומי. המפגש התקיים השבוע, בהילולת האריז"ל, ובהתאם לכך הוא פתח בכוונות של האריז"ל השייכות לפסוק "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" שבפרשת השבוע. ההמשך עסק במצות האהבה בעוד שלל הקשרים מרתקים, ואנו מקווים לפרסמו בקרוב (בינתיים ניתן להנות מהשיעור כולו, עם עוד תמונות ופרטים, באתר החדשות הקהילתי שלנו derechaim.info).

בשיעור השני – **אהבת הנמשל בתוך המשל** – שיעור במאור עינים על הפרשה, מתבארת תורה קצרה ויפהפיה המסבירה מדוע **הדרך לאהבת ה'** חייבת לעבור גם בנתיב היצר הרע והופעות האהבה הנפולות נחותרות בחיי האדם וכיצד באמצעות התורה נוכל להבין את **משל התענוג הגשמי** וממנו להגיע לנמשל – אהבת ה'. אל תפספסו את **הלימוד המדהים** מדוד המלך, שגם בתוך הנפילה אחוז בנמשל העליון, כשהכל אצלו הוא **"לפני הוי'".**

השיעור השלישי – **יחד שבטי ישראל** – נערך בהשראת רשימה של הרב, שעוררה תגובות ושאלות והולידה את המאמר המורחב שלפניכם. בשיעור נסקרים באופן פנימי המגזרים בעם ישראל ומאפייניהם, החוזקות והפכן, ומוצעת דרך לריפוי המחיצות שנעשו גבוהות מדי – על ידי התקדמות יחד באהבה בדרך לגאולה.

מחכים לראות את כולכם **בהתוועדות של הרב** בנתניה ביום שלישי הקרוב, בשעה 19:30.

פרטים מלאים בגב הגליון.

שבת שלום ומבורך ונחמה בכפליים,
המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת **עקב** הבעל"ט:
נ"ך יומי – דברי הימים א' פרקים טו-כא; משנה – מנחות פרק י.

שיעור

מפגש רבנים (ח"א)

"ואהבת" בכוונות האריז"ל

קיצור מהלך השיעור

בהילולת האריז"ל התקיים שיעור מיוחד של הרב **לקבוצה של רבנים** – רבני ישובים, ראשי ישיבות ור"מים – שעסק ברובו במצות **אהבת ה'** שמופיעה בפרשת ואתחנן. חלקו הראשון של השיעור עסק, לכבוד בעל ההילולא, ב**שתי כוונות של האריז"ל ב"ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"** – שתייהן שייכות ליחוד קוב"ה ושכינתיה בפסוק – עם הסבר פנימי לפי **החסידות**.

בחלקים הבאים של השיעור נידון **הגדר** של מצות אהבת ה', הדרך **להאביב את התורה** על הצבור, מושג **אהבת הבריות בתורת הרב קוק** וגם התייחסות עמוקה וארוכה ל**שרש נשמתו של אביי**. בצוק העתים הם לא מתפרסמים בגליון זה (אך יש אליהם הרבה רמזים והפניות בחלק שנדפס כאן), והקוראים מוזמנים להצטרף אלינו בתפלה שהם יתפרסמו בקרוב...

אהבה באב

שכתוב "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"^ב. יש בהמשך גם את מצות היראה, "את הוי' אלהיך תירא"^ג. לכן היום אנו רוצים לדבר על אהבה – **ה אב** אותיות **אהב, אהב** (נציין גם שבחמשה חומשי תורה מופיעה המלה "אהב" **ה פעמים**^ד, כאשר פעם **החמישית, המשיחית** – "הכל הולך אחר החיתום"^ה – היא בפרשתנו: "ותחת כי אהב את אבתיך ויבחר

ברוכים הבאים. היום ה' מנחם-אב, ההילולא רבא של האר"י הקדוש. **ה אב** אותיות **אהב**. יש משהו דווקא בחדש אב – בו יש ירידה גדולה עד תשעה באב, יום השפל של השנה, ואחר כך יש עליה עצומה בט"ו באב^א – שקשור לאהבה. באמת, ככלל, תשעה באב – תמיד, וגם ה' אב בהרבה מהשנים – חל בפרשת ואתחנן, שאחת המצוות הכלליות שבה היא מצות אהבת ה', כמו

ב דברים ו, ה.

ג שם י, כ.

ד בראשית כז, ט ויד; שם לז, גיד; דברים ד, לז.

ה ברכות יב, א.

נרשם ע"י איתאל גלעד. ה' מנחם-אב תשפ"ו – כפ"ח.

א אה"ת נ"ך ח"ב עמ' אצו. הובא ונתבאר במאמרים רבים.

יש משהו דווקא

בחדש אב – בו יש
ירידה גדולה עד
תשעה באב, יום
השפל של השנה,
ואחר כך יש עליה
עצומה בט"ו באב
– שקשור לאהבה

הרמב"ם^ט, ששיקק מצות אהבת ישראל היא לדאוג לו – "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך"^{טו} ו"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך"^{טז}, היינו לדאוג ל"מה ששייך" לרעך כמוך". דברי הרמב"ם הם בעצם פשוטת הפירוש^ז של הלל הזקן ל"ואהבת לרעך כמוך" – "דעלך סני לחברך לא תעביד"^{יח}. דווקא

ביחס לגר לא כתוב ככה, אלא "ואהבתם את הגר"^ט – "את" משמע הוא בעצמו, לא רק "ל...". בכל אופן, באהבת ה' כתוב דווקא "את". אפילו שואלים^כ למה לא כתוב "ל...", לא מתאים^{כא}. בכל אופן, "את" לפי חז"ל בא לרבות – מה לרבות? בפסוק "את הוי' אלהיך תירא" ה"את" בא לרבות תלמידי חכמים^{כב}. לכאורה גם פה יכולתי לומר אותו דבר, אבל לא

יד סהמ"צ מ"ע רן; הלכות דעות פ"ו ה"ג.

טו אבות פ"ב מ"ב.

טז שם מ"י.

יד אך ראה בדרך מצותיך "איסור שנאת ישראל ומצות אהבת ישראל" פירוש עמוק למה נאמרו דברי הלל באופן הזה (כשהם מכוונים לאהבה עצמית עוד יותר מההגדרה החיובית של "ואהבת"), ואכמ"ל.

יח שבת לא, א.

יט דברים י, יט.

כ ראה מלבי"ם על ויקרא יט, יח.

כא שלש האהבות – אהבת הוי', אהבת ישראל ואהבת הגר – הן בסוד חש"מל^ל (הוי' ישראל גר עולה עולה 770, ב"פ שכינה, "טוב הארץ תאכלו", וביחד עם חש"מל עולה ו"פ – ממוצע כל מלה – גר), וד"ל. בשלש האהבות כתוב את ל... את העולה 832, לב פעמים הוי', סד (8 ברבוע) פעמים אהבה, ארץ ישראל.

כב פסחים כב, ב. זו דרשת רבי עקיבא, שלא כסברת שמעון (או נחמיה) העמסוני ש"היה דורש כל אתים שבתורה, כיון שהגיע ל"את הוי' אלהיך תירא" פירש, על דרך צוואת רבי אליעזר לבנו, הבעל שם טוב, "אל תירא משום דבר חוץ מהקב"ה", שבפשוטת באה לשלול באופן מוחלט כל יראה חוץ מיראת עצמותו ויתברך, ודוק (וראה גם ספר הנפש סוף פ"ט). אכן, כמו שמסביר המהר"ל (נתיבות עולם נתיב התורה פ"ט), רבי שמעון העמסוני לא פרש עוד קודם, כאשר הגיע ל"ואהבת את הוי' אלהיך", משום שבאהבה אין קושיא כיצד ניתן לרבות משהו על השם יתברך – שהרי מותר ומצוה לאהוב עוד דברים, עד לאהבת הבריות כולן (כפי שיתבאר בחלק נוסף של השיעור).

בזרעו אחריו ויוצאך בפניו בכחו הגדל ממצרים").

אב הוא לשון "אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו"^ז, פסוק שקראנו אתמול בהפטרה. השער של אהבה הוא אב, "תאבו" משרש אבה. הביטוי "אם תאבו ושמעתם" שייך באופן מובהק לחדש אב^ח, משום שהחוש של חדש אב – לכל

חדש יש חוש ויש שבט^ט – הוא חוש השמיעה, מתאים לכך שהשבט שלו הוא שמעון (על שם "כי שמע הוי' כי שנואה אנכי", הפך האהבה, ומתי? בתשעה באב, יום חורבן בית המקדש, וגם זה רק למראית העין). בחדש תמוז השבט הוא ראובן והחוש הוא ראייה ובחדש אב השבט הוא שמעון והחוש הוא שמיעה. זהו פסוק שמחבר את שניהם יחד – "אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו".

הריבוי ב"ואהבת את"

לפני שנגיע לסוגיא העיקרית היום^א – מהו בכלל הגדר של מצות אהבת ה', דבר שיש בו כמה וכמה פירושים – נפתח בדברי האר"ז^ל, בעל ההילולא של היום. הוא כותב^ב שני דברים מאד חשובים על הפסוק "ואהבת":

קודם כל, הוא מדייק מהי המלה "את", "ואהבת את הוי' אלהיך", שבאה לרבות משהו. במצות אהבת ישראל לא כתוב "את" אלא "ואהבת לרעך כמוך"^ג. זהו חיזוק גם לפירוש

ז דברים ד, לו.

ז ישעיה א, יט.

ח לב לדעת ביאורים למאמר "אמונה ובטחון" עמ' קי;

חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 14.

ט ספר יצירה פ"ה משניות ד"י. וראה במדבר רבה יד, יז.

י בראשית כט, לג.

יא חלקו השני של השיעור שטרם נדפס.

יב שעה"כ דרושי ק"ש דרוש ה.

יג ויקרא יט, יח.

האריז"ל אומר

שהריבוי של "את"
הוי' אלהיך" בא
לרבות את רחל.
רחל היא השכינה.
צריך לאהוב את
קוב"ה ושכינתיה
ולייחד אותם

ראיתי אף אחד שמפרש ככה.^{כג}

בחסידות כתוב בדרך כלל^{כד} ש"את" בא לרבות את היראה במקום האהבה. לפי זה, זהו לא ריבוי על "הוי' אלהיך" אלא על "ואהבת" – גם חידוש, שהריבוי יכול ללכת על המלה הקודמת

ולא על הבאה.

האריז"ל לא מפרש כך, אלא אומר שהריבוי של "את" הולך על "הוי' אלהיך", הקב"ה, ומה הוא בא לרבות? את רחל. הוא אומר ש"את" זהו ריבוי של השכינה – רחל היא השכינה^{כה}. צריך לאהוב את קוב"ה ושכינתיה ולייחד אותם^{כז}. הרי הפסוק "ואהבת את הוי' אלהיך" בא בהמשך למצות היחוד, "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד"^{כח} – ואז "ואהבת את הוי' אלהיך", היחוד הוא "לייחד קוב"ה ושכינתיה בתחתונים"^{כח}. זהו גדר החסיד, שמתחסד עם קונו – במה הוא מתחסד עם קונו? שמייחד קוב"ה ושכינתיה בשם כל ישראל. זהו דבר אחד מהאריז"ל.

עוד פירוש למלה "את": אהבה היא "רחימו" והסמ"ג – לא כמו הרמב"ם, כמו שנראה –

כג ויש לומר שאהבת תלמידי חכמים נכללת בהסבר של אביי ל"ואהבת" – שנידון באריכות בחלק נוסף של השיעור – "שיהיה שם שמים מתאהב על ידך", היינו שמאהבת תלמיד חכם, משום מדותיו התרומיות שרכש מכח לימוד תורת ה'; באים לאהבת ה' נותן התורה, ודוק.
כד לקו"ת ואתחנן ז, ד.

כה רחל (238) ועוד שכינה (385) עולה 623, "אשה חדשה" (דברים כד, ה), והיא כנסת ישראל (1071) – יחד עולה הכל 1694, 7 פעמים 242 (הרבע הכפול של 11), כאשר כל ביטוי כאן הוא כפולת 7, סוד המלכות. כשעושים סדרה – 238, 385, 1071 – כל אחד משני ההפרשים, 147 ו-686, הוא כפולת 7, 49 ברבוע, והבסיס הוא 539, 11 פעמים 7 ברבוע.
כו רחל היא בסוד עץ הדעת (בגימטריא אַת רחל) – כדלקמן בפנים – ולפי זה קוב"ה הוא עץ החיים ועלינו לייחד את שני העצים.

כז דברים ו, ד.

כח ראה ריש הקדמת תקו"ז (הובא בתניא פ"י).

אומר^{כט} שעיקר ההתבוננות של "ואהבת" הוא להתבונן בחסידים שהקב"ה עושה אתנו תמיד, ומהתבוננות זו בטוב שה' עושה אתנו בכל עת ובכל זמן באה האהבה. מה מרבה ה"את"? שגם כאשר ה' נוהג אתנו במדת הדין, ההפך מהטוב, צריך לאהוב אותו. זהו בעצם פירוש חז"ל בהמשך "ובכל מאדך" – בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי' מודה לא במאד מאד^ל. וכן אומר נעים זמרות ישראל, "באלהים [מדת הדין] אהלל דבר בהוי' [מדת הרחמים] אהלל דבר"^{לא}.

בכל אופן, ראינו כאן שלשה פירושים מה מרבה ה"את": לפי האריז"ל הוא בא לרבות את פרצוף רחל, השכינה, כנסת ישראל; על פי הסמ"ג הוא בא לרבות את האהבה גם כאשר ה' נוהג במדת הדין, לא רק במדת החסד והרחמים; לפי החסידות הוא בא לרבות את היראה במקום האהבה.

לתת לרחל שני אורות

איך אוהבים את פרצוף רחל? האריז"ל לא מסתפק בכך שצריך לאהוב את השכינה. הוא אומר שיש פה הוראה מעשית מה לכוון. הרי כוונות הן כדי לפעול משהו, או למטה או למעלה. הכוונות של הקבלה מתחילות למעלה ומגיעות למטה. הוא אומר שבכוונות "ואהבת את הוי' אלהיך" צריך לתת לרחל שני אורות, כמנין "ואהבת", שעולה פעמיים אור. מתוך אהבת השכינה – שהיא בעצם כנסת ישראל, אנחנו, עם ישראל – צריך לתת לה שני אורות, "ואהבת". מה הם שני האורות?

אחד היסודות אצל האר"י^{לב} הוא שהחסד של התפארת – החסד שנמשך למדת הרחמים, שהוא עיקר החסד (מבין חמשת החסידים שנמשכים מהדעת למדות חסד –

כט מ"ע ג: "יחשוב בלבו הטובות שעשה לו הקב"ה כבר..." (וראה עד"ז גם בספר המצוות לרס"ג פ"א).

ל ברכות פ"ה מ"ט.

לא תהלים נו, יא.

לב ע"ח שכ"ה דרוש ב. ובכ"מ.

שמהם נבנה הכתר ("שמשתין") של פרצוף רחל.

מודעות טבעית לכולם

איך אנחנו מסבירים את הכוונה הזו על פי החסידות? ל"עץ הדעת טוב ורע" יש "טוב ורע". טוב הוא גם לשון טבע – עוד נדבר על כך^{לז} – הטוב נקרא מודעות טבעית^{לח} והרע נקרא מודעות עצמית, הרגשת האגו ממשי. יש שלשה סוגים של מודעות^{לט} – מודעות אלקית, שהיא השליש העליון; מודעות עצמית, שהיא השליש התחתון; ויש מה שאנחנו קוראים מודעות טבעית, שהיא השליש האמצעי. המודעות הטבעית היא הטוב של "עץ הדעת טוב ורע", וכמו שכתוב באיז'ביצא^מ, לעתיד לבוא נקרא "ומכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב, ורע לא

תאכלו ממנו".

השאלה למי שייך השליש האמצעי, למי שייכת המודעות הטבעית – למתבונן, פרצוף לאה, המשכילים, או ששייך לכנסת ישראל בכלל, לכל היהודים? אם לאה לוקחת את השליש האמצעי – המשמעות היא שגדר הטבע היהודי הוא השכלה. אבל אם השליש האמצעי הולך לרחל, לכנסת ישראל – וכך צריך להיות – אז כולם, כל עמך ישראל, שייכים לטבע היהודי. התהליך הזה הוא בעצם מה שנקרא "בנין פרצוף רחל", כמו שרבי אייזיק מהומיל – שהרב קוק מאד העריך, כידוע^{מא} – מגדיר^{מב} את התכלית

^{לז} בחלק נוסף של השיעור שטרם נדפס.

^{לח} ראה עוד על המושג בספרים **מודעות טבעית והטבע היהודי**.

^{לט} ראה במאמר "המודעות העתידית" בספר **הטבע היהודי**; שיעור ט"ו בשבט תשע"ח. ובכ"מ.

^מ מי השילוח בראשית עה"פ "ומעץ הדעת וכו'", ע"פ זהר חדש רות.

^{מא} ראה שיחות הראי"ה פכ"ג (עמ' 232).

^{מב} חנה אריאל לך לך עמ' סז (מהדורת תשע"ט), וש"נ.

גבורה-תפארת-נצח-הוד) – מתחלק לשלשה שלישים. **חסד** עולה **עב**, כל שלישי הוא **כד**, והשליש העליון מכוסה בתוך ההתבוננות. כלומר, אין בו הרגשת "יש מי שאוהב"^{לג} בכלל – אין בכלל הרגשת ה'אני' בשליש העליון, בעלמא דאתכסיא (המכוסה בהתבוננות). אבל בשני השלישים התחתונים יש הרגשת היש. לכן הוא אומר שהשליש העליון נקרא עץ החיים, בלי הרגשת היש, ושני השלישים התחתונים הם עץ הדעת טוב ורע, שיש בו הרגשת היש, "יש מי שאוהב" ו"יש מי שירא". השליש העליון שייך ללאה, עלמא דאתכסיא. השליש התחתון תמיד שייך רק לרחל, עלמא דאתגליא^{לד}. אבל לגבי השליש האמצעי יש כמה אפשרויות. הוא אמור להיות שייך לרחל, וזו בעצם הכוונה – שצריך לתת לרחל גם את

השליש האמצעי^{לה}, כדי שיהיו לה שני אורות. שני אורות כאן הם שני השלישים הגלויים של התפארת. וכך מפרש האר"י בסוד "וְשִׁמְתִּי כְדָכְדְּ שְׁמִשְׁתִּין"^{לו} – **כדכד** היינו פעמיים **כד**, שני השלישים התחתונים של החסד דתפארת,

^{לג} ע"פ תניא פל"ה.

^{לד} על לאה ורחל כעלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא ראה זהר ח"א קנב, א; קנח, א; ח"ב כט, ב.

^{לה} עוד אפשרות היא שהן חולקות את השליש האמצעי, כאשר עקבי לאה נכנסים לכתר רחל (הנאצל מהשליש האמצעי), בסוד "עקב ענוה [לאה] יראת הוי' [רחל]" (משלי כב, ד. ע"ח של"ח פ"ג). ויש אשר רחל גונבת את השליש האמצעי בסוד גניבת התרפים – רחל 'גונבת' את השליש האמצעי מלאה.

^{לו} ישעיה נד, יב. וכמה רמזים: "**כדכד שמשתין**" עולה 1118, "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**". "**ושמתי**" עולה ב"פ **חשמל**, יהלום זך. את י"ה האותיות בביטוי אפשר לצייר כמשולש יורד (בהתאם לחלוקת המלים) בו המשולש הפנימי (**דכמ**) עולה 64, 8 ברבוע, **אדם חוה**):

ו	ש	מ	ת
כ	ד	כ	ד
ש	מ	ש	
ת			
ך			

ויפהפה. אחרי שתקנתי את הידים של החתן, "בכל לבבך", שנתתי לו גם את הכח של "שמאלו תחת לראשי" וגם של "וימינו תחבקני"^{מד}, אני מכניס את הכלה בין זרועות החתן, ולכך קוראים "בכל נפשך".

עכשיו, כשהכלה נמצאת בין זרועות החתן, מה פירוש "בכל מאדך"? אני מרים את שניהם יחד לעצם החב"ד, הג"ר. "בכל מאדך" היינו אחרי שיש את עצם המדות, חסד וגבורה, ואת הכלה, כנסת ישראל באמצע, ואז ביחוד שלהם מתעלים ומתרוממים שניהם יחד אל החב"ד. פירוש מופלא.

כמובן, צריך לחבר את פירוש האריז"ל עם דברי חז"ל: די קל להבין את פירוש "בכל לבבך" כנגד חסד וגבורה (שני השרשים העליונים של שני יצרי הלב) ופירוש "בכל נפשך" – הרצון של רבי עקיבא, "מתי יבוא לידי ואקיימנו"^{מה} – שהוא בעצם להכניס את הכלה בין זרועות החתן, דהיינו ענין נטילת הנפש, המלכות, ממקומה למטה, בהיותה נקודה תחת היסוד, ולהרימה תוך כדי בנין פרצופה כנגד ו"ק דז"א. אחד כך, בשביל "בכל ממונך" ו"בכל מדה ומדה", צריך לדומם את שניהם לג"ר. יש בדבריו אלה גם הרבה רמזים יפים.^{מז}

בכל אופן, עד כאן פתיחה – שני פירושים מאד יפים וחשובים איך בעל ההילולא מסביר את פסוק האהבה.

מד שיר השירים ב, ו.
מה ברכות סא, ב.

מו הספירות של "בכל לבבך", חסד וגבורה (דד"א), עולות 288 (רפח, רבוע כפול של 12; עם "ובכל נפשך", מלכות 496, אל במשולש, מספר 'משוכלל') עולה 28,784 ברבוע ("פעלת צדיק [לחיים]"); ועם הספירות אליהן עולים ב"ובכל מאדך", חכמה בינה דעת (614) עולה הכל 1398, שיחד עם כל הפסוק "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (1644) עולה 3042, הרבוע הכפול של טל, "הוי' אחד" של ק"ש! ועם "שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד" (1118) עולה 4160, צלם פעמים הוי', שהוא – כידוע (ראה סוד ה' ליראיו שער א פ"ה ובשיעורים בסוד ה' ח"ג שם) – סכום כל הכוחות הפנימיים של הספירות העליונות כפי שמשתקפות בנפש האדם (אמונה תענוג רצון בטול שמחה ייחוד אהבה יראה רחמים בטחון אמת שפלות)!

של שיבת ציון. במלים של האריז"ל בכוונה זו, התכלית היא שרחל תקבל לגמרי את השליש האמצעי, את האידישע נאטור, הטבע היהודי. הדבר הזה לא תלוי בשכל. עצם הטבע היהודי הזה שייך לרחל.

זהו ההסבר לכוונה של האריז"ל שבאמרנו "ואהבת את הוי' אלהיך" יש לכוון לתת לרחל שני אורות, שני השלישים התחתונים של החסד ותפארת, לבנות את כתרה, דהיינו כח מסירות הנפש שלה, לקיים "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". לאה נשאת עם המודעות הכי גבוהה – המודעות האלקית. אבל התיקון של המודעות העצמית על ידי המודעות הטבעית הוא תיקון פרצוף רחל, בנין פרצוף רחל שהוא ענין שיבת ציון.

התכלית היא שרחל תקבל לגמרי את השליש האמצעי, את האידישע נאטור, הטבע היהודי. הדבר הזה לא תלוי בשכל

תיקון החתן והכלה

אחר כך כותב האריז"ל עוד פירוש יפהפה ל"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך":

אנחנו יודעים מה שחז"ל מפרשים, "בכל לבבך" בשני יציריך... 'בכל

נפשך' אפילו נוטל את נפשך, 'בכל מאדך', בכל ממונך, דבר אחר בכל מדה ומדה שהוא מודה לך הוי מודה לו במאד מאד". איך מסביר האריז"ל? "בכל לבבך" היינו חסד וגבורה, הכל בקדושה, "תרין דרועין" דז"א. צריך לאהוב את ה' גם בחסד (אהבה כמים, מתוך הרגשת הקירוב לה') וגם בגבורה (אהבה כאש, מתוך הרגשת הריחוק מה', כמבואר שתי בחינות אלו לקמן^{מב}) וזהו תיקון לשתי זרועות החתן.

"בכל נפשך" היינו המלכות, הכלה (דרגת הנפש בנרנח"י היינו מלכות). זהו פירוש מחודש

ובכ"מ.

מג בחלק נוסף של השיעור שטרם פורסם.

שיעור

מאור עינים פרשת ואתחנן

אהבת הנמשל בתוך המשל

קיצור מהלך השיעור

בתורה קצרה ויפהפיה מסביר המאור עינים כיצד ניתן להגיע ל"ואהבת את הוי' אלהיך" דווקא באופן של "בכל לבבך, בשני יצריך". "הרע כסא לטוב" והיצר הרע הוא משל שממחיש באהבותיו הנפולות את הנמשל של **אהבת ה'**. התורה היא **תבלין** שמסוגל לתבל לתקן את היצר הרע עצמו, לחשוף את **הנמשל בתוך המשל** – כאשר ניתן למצוא את **אהבת ה' אפילו בתוך החטא** – ולאחד את המהות (הנמשל) עם המציאות (המשל) כששניהם מהווים **חלק מאהבת ה'**.

לעבור דרך היצר הרע

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו'. ודרשו רז"ל (ברכות נד.) בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע. ולהבין איך אפשר לאהוב השם ית' ביצר הרע. בפשטות, היצר הרע אוהב "תענוגי בני אדם"^א, ומה השייכות שלו לאהבת ה'? כדי לענות על שאלה זו מקדים המאור עינים שאלה מהותית, עליה הוא חוזר כמה פעמים בספרו^ב: אבל הענין הוא, שהשי"ת צוה לאהוב אותו ית', ואיך אפשר לאהוב דבר שלא נודע מהותו,

כיצד ניתן לצוות "ואהבת"? בחב"ד בדרך כלל מובאת השאלה הזו לגבי האפשרות לצוות על רגש שבלב: בפשטות רגש האהבה הוא חויה טבעית, משיכת לב המתעוררת בספונטאניות, וכיצד ניתן לדרוש לחוות אהבה בקבלת-עול? השאלה כאן היא שונה – כיצד ניתן לצוות על אהבה לדבר שאיני מכיר, לה' יתברך שאין לי בו שום השגה?^ג לכן יעצה לנו התורה ביצר הרע. התשובה של התורה לשאלה כיצד ניתן

ג ראה דברי הבעש"ט המובאים במאמר "שני המאורות" ממו"ה ר' אייזיק מהומיל ח"ב ס"ב. נדפס במ"מ וציונים לדרך מצותיך על ד"ה "להבין מצות אהבה" (קצט, א). הובא ונתבאר ב"מבוא להתבוננות יהודית" בספר כלל גדול בתורה (עמ' כב).

נרשם ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה.

א ע"פ קהלת ב, ח.

ב ראה גם ר"פ תולדות.

קיום מצות

"ואהבת" צריך להתקיים באדם עצמו, להיות מורגש בבשר הלב הגשמי, ולשם כך צריכים להשתמש ביצר הרע

קל וחומר נקרא "דין", יש בו ממד של הכרח והוא המדה העיקרית במדות שהתורה נדרשת בהן שהלומד יכול וצריך לדרוש בעצמו – על כל אחד לדרוש בעבודת ה' קל וחומר ולהגיע אל הנמשל מתוך המשל

לצוות על "ואהבת" היא המלים הבאות: "בכל לבבך" – בשני יצירך, ביצר הטוב וביצר הרע. דווקא באמצעות היצר הרע – ורק באמצעותו – ניתן להגיע לאהבת ה', הבלתי־מושג לאדם. בתורה זו בעצם יסביר המאור עינים (בלי לומר זאת בפירוש) יסוד של מורנו הבעל שם טוב – "הרע כסא לטוב"¹. יצר הרע, עם אהבת התענוגים שלו, הוא ה"כסא" שבאמצעותו נתן להגיע לאהבת ה', כפי שיתבאר. לכאורה, ניתן להקשות: הרי בכל יהודי מוטבעת אהבה מסותרת לה' – באופן טבעי וישיה, בלי 'לעבור' דרך היצר הרע. מדוע נדרשת עצת "בכל לבבך"? אכן, כמו שמוסבר בתניא, האהבה הטבעית המסותרת בלב כל ישראל היא מצד הנפש האלקית, והרי הבינוני מזוהה עם

נפשו הבהמית, ולא עם נפשו האלקית (עליה נאמר "נשמה שנתת בי טהורה היא", מתנה בתוכי ולא אני עצמי). קיום מצות "ואהבת" צריך להתקיים באדם עצמו, להיות מורגש בבשר

ד כש"ט (קה"ת) אותיות כו וע. ראה סוד הוי' ליראי שער "הרע כסא לטוב". וראה גם אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רה; תוס' ודעת מאמר "שני השערים" הערה פא.

ה תניא פי"ד.

ו שם פכ"ט.

הלב הגשמי, ולשם כך צריכים להשתמש ביצר הרע.

ההמשל אל הנמשל

והוא, שהשי"ת ברא בעולם משל שממנו נוכל להבין הנמשל,

היסוד של "הרע כסא לטוב" מוסבר כאן במושגים של משל ונמשל – הרע הוא המשל הנמוך² והטוב הוא הנמשל הגבוה. יש מי שאוחז במשל ושוכח את הנמשל, ואז הוא נופל ברע, ויש מי שיודע שהעיקר הוא הנמשל, אך אין לאדם דרך לאחוז בו בלי המשל, המשמש לו כסא, וכך היצר הרע ואהבותיו הוא המשל־הכסא המאפשר להגיע לאהבת ה' של היצר הטוב:

דהיינו כל התענוגים שבעולם כמו אכילה ושתיה ומשגל. שיבין, מפני מה אני אוהב אותו דבר הלא הוא רק אהבה נפולה מעולם אהבה, כנוכח אצלנו כמה פעמים, ועל אחת כמה וכמה שיש לי לאהוב הבורא ב"ה שהוא מקור כל התענוגים.

שלש התאוות העיקריות, אכילה־שתיה־משגל – הן "ג' אמות אמש"³ של כל התאוות ל"תענוגי בני אדם" (בסדר של אשם, פרי התאוה, "והבאת עלינו אשם") – הן בעצם אהבות נפולות, ניצוצות שנפלו בשבירת הכלים (מיתת מלכי התהו) מהאהבה הקדושה וצריך להחזירם לשרשם. ההעלאה היא בדרך של קל

ז ראה שם פנ"ג, וכמוסבר בד"ה "כי חק" תרצ"ב פי"ד. ובכ"מ.

ח כידוע מהמגיד ממעדריטש (אור תורה בראשית אות ז; פרשת ראה אות קסט) שרע הוא נמוך ותחתון לעומת הטוב, כמו "מלרע" לעומת "מלעיל".

ט ספר יצירה פ"א מ"ג. לפי רמז זה, מקור תאות האכילה הוא באויר (שכנגד הכתר, מקור הניצוצות המזינים את האדם), מקור תאות השתיה באש (בפרט בשתיית יין שרף... ובכלל בשתיה הכוונה בעיקר ליין המעורר תבערה עליה ממשטה למעלה, כיסוד האש) ומקור תאות המשגל במים המצמיחים של מיני תענוג (תניא פ"א), ודוק. ורמזים: חוץ מהר"ת אמש, שאר האותיות – אכילה שתיה משגל – עולות 813, "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור" (בראשית א, ג), "ויבדל אלהים בין האור ובין החשך" (שם פסוק ד), "ויאמר אלהים נעשה אדם" (שם פסוק ו), ג"פ (ממוצע) הרי"ן (271, הנקודה האמצעית של ישראל) וכו'.

י בראשית כו, י.

"כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה"^י.
ודאי שבמעשה בת שבע היה יצר הרע והיתה
נפילה – ולכן דוד גם נענש על
המעשה בעונשים לא קלים^{טו} –
אך הוא אינו חטא כפי שנראה
לעין. חז"ל מסבירים^{טז} מדוע
מהצד ההלכתי המעשה לא היה
כה חמור כפי שהוא נראה על
פניו (ובפנימיות יותר שדוד לא
היה ראוי לאותו מעשה ונכשל
בו כדי להורות תשובה ליחיד^{יז}).
האריז"ל מסביר^{יח} שנשמת דוד
היא נשמה גדולה מאד, שהיתה
מבריות העולם בקליפות –
נשמה שהקליפות מתאוות
ונחשות להחזיק בה אצלן –
וכאשר הוא נצל מהקליפות בדרך
נס, על ידי סבה מהשמים, ובא
לעולם בפעם הראשונה יש לו
יצר הרע כה גדול עד שהוא אנוס,
כביכול, על ידי יצרו.

אבל המאור עינים נותן
כאן הסבר חסידי-פנימי עוד
יותר: "האומר דוד חטא" מניח
שדוד היה אחוז בעת הנפילה
רק במשל, התאוה-האהבה
לבת שבע עם כל הנפילה שבה, אך האומר כך
"אינו אלא טועה", משום שדוד המלך קשור
לה' בעצם, גם בתוך הנפילות והחטאים, ובתוך
אהבת בת שבע נמצאת אצלו אהבת ה' יתברך.
דוד המלך אומר "אתהלך לפני הוי' בארצות
החיים"^{יט} – בכל ההתהלכות שלו, גם ב"רצוא"
של התקרבות לה' וגם ב"שוב" של התרחקות

וחומר מהמשל אל הנמשל – אם יש אהבה
לתענוג הנפול, קל וחומר שיש לאהוב את ה'
יתברך, מקור כל התענוגים. קל
וחומר נקרא "דין", יש בו ממד
של הכרח והוא המדה העיקרית
במדות שהתורה נדרשת בהן
שהלומד יכול וצריך לדרוש
בעצמו^א – על כל אחד לדרוש
בעבודת ה' קל וחומר ולהגיע אל
הנמשל מתוך המשל.

היחס בין משל לנמשל הוא
ענין עיקרי בכל לימוד הפנימיות.
כך, היו מי שהסתפקו^ב האם
אפילו רבי חיים ויטאל, גדול
תלמידי האריז"ל, הגיע אל
הנמשל בתוך משלי האריז"ל,
שכל דבריו הם משלי-האנשה
ביחס לאלקות. אכן, החסידות –
בדרך שסללו גדוליה, הבעל שם
טוב, המגיד ממעזריטש ואדמו"ר
הזקן – ודאי הגיעה אל הנמשל
(וכמשל החסידות^ג שרבי שמעון
בר יוחאי סיפר לעם על המלך,
האריז"ל צייר-צילם את המלך
אבל הבעל שם טוב הביא את
המלך עצמו – עבר מסיפור-

משל אל הנמשל עצמו), והיא מאפשרת וממילא
תובעת זאת מכל עובד ה'.

הנמשל בתוך המשל

וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים סט, יב)
ואהי להם למשל, ר"ל שהם סוברים שאני אוהו
במשל לבדו ואין אני לוקח הנמשל, אבל באמת
אינו כן.

י ד שבת נו, א.

טו יומא כב, ב.

טז ע"ז ד, ב"ה, א.

יז שער הגלגלים הקדמה כז.

יח תהלים קטז, ט.

יא פסחים טו, א.

יב אגרת ר' אברהם שמחה מסטיסלאוו (אחיין ר' חיים
מוולוז'ין), נדפסה בסוף דרך תבונות (ירושלים תר"מ)
ובכנין של שמחה (בני ברק תשע"ה) אגרת י.

יג הקדמת בעש"ט עה"ת אות נז.

מלמדת לעשות הפשטה של המשל ולזהות את הנמשל, אך אין זו הפשטה שמשליכה את המשל אלא הפשטה שמשחררת מההסתר הכפול של הקליפה ומלמדת מאירה שכל החיצוניות שיש בעולם הזה אינה אלא משל נצרך לנמשל האלקי. ולהבין למה קורא כאן בשם מנוול דוקא. העניין הוא, כי כל התענוגים הם תענוגים שבורים ואינם שלימים, שהם רק לפי שעה ואחר כך בטל, נמצא הוא שבור ואינו שלם. וסופם הוא דבר מאוס, כמו אכילה נעשה אח"כ דבר מאוס, וכן שאר כל התאוות.

המשל, תענוגי העולם הזה, נפל בשבירת הכלים מהנמשל העליון, וכאשר הוא מנותק משרשו הוא פגום וממילא זמני. היצר הרע שמסמא את העינים ומפריד את המשל מהנמשל הופך את כל תאוות העולם הזה למאוסות ומנוולות (וכפי שכותב אדמו"ר הזקן שגם הבינוני, שבטבעו אינו מואס ברע כמו הצדיק, "צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות בנפשו להיות מואס ברע כגון בעצת חכמינו ז"ל אשה חמת מלאה צואה כו'. וכהאי גוונא. וכן כל מיני מטעמים ומעדנים נעשים כך חמת מלא כו'. וכן כל תענוגי עוה"ז החכם רואה הנוול מהן שסופן לרקוב ולהיות רמה ואשפה"^{כד}).

וזהו אם פגע בכ מנוול זה, שמסיתך לדברים המאוסים, משכחו לבית המדרש. כי התורה היא תבלין ליצר הרע, כמאמר (קידושין שם) בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין.

היצר הרע המדובר הופך את המציאות למאוסה, למשל הנפרד מהנמשל, ותבלין התורה

ונפילה, הוא נמצא, "לפני הוי"ט".^ט זו גם הסבה שברגע שמוכיחים את דוד על חטאו הוא מרים את ידיו ואומר "חטאתי להוי"ט" – ה"להוי"ט" קיים אצלו כל הזמן, גם בחטא, ולכן התוכחה מיד מתקבלת אצלו והוא "מודה ועזב ירחם"^{כא}.

חיאוס המשל ללא הנמשל

אך יש יצר הרע שמסמא עיניו בל יראה ליקח הנמשל, רק לאחוז במשל לבדו. העצה לזה הוא עסק התורה, כמאמר רז"ל (קידושין ל:): אם פגע בכ מנוול זה משכחו לבית המדרש וכו'.

בדרך כלל המשל הוא כיסוי על הנמשל, כלי שאמנם מסתיר על התוכן, אבל גם רומז לתוכן שיש בתוכו, כך שמי שעייני שכל לו יכול לראות את אהבת ה' בתוך האהבה הנפולות. אך יש גם מציאות של "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"^{כב} – שההסתר עצמו נסתר (כפירוש הבעל שם טוב^{כג}), שהיצר מסתיר את עובדת היותו משל, האמצעי היחיד להגיע אל הנמשל.

לשם כך נתן לנו ה' את התורה הקדושה (וזהו גדר יפה של מהות התורה) – לפקוח את העינים וללמוד שלכל משל יש נמשל פנימי. התורה

התורה מלמדת לעשות הפשטה של המשל ולזהות את הנמשל, אך אין זו הפשטה שמשליכה את המשל אלא הפשטה שמשחררת מההסתר הכפול של הקליפה ומלמדת מאירה שכל החיצוניות שיש בעולם הזה אינה אלא משל נצרך לנמשל האלקי

כד תניא פ"ד. בפ"י מגדיר אדמו"ר הזקן את הצדיק הגמור כמי ששונא את הרע ומואס בו בתכלית – משום שהוא רואה בגלוי את פחיתות המשל כשאינו מחובר לנמשל. הוא כותב "וכפי ערך גודל האהבה לה' כך ערך גודל השנאה לס"א והמיואס ברע בתכלית כי המיואס הוא הפך האהבה ממש כמו השנאה", אך אפשר להבחין בין השנאה והמיואס – השנאה היא בעיקר בגברא (כאשר אפשר לשנוא גם משהו בלי להגדירו כ'שנוא' מצד עצמו) ואילו המיואס שייך לחפצא (מיואס תלוי בהגדרה הרגשה של הדבר כמאוס מצד עצמו), ולכן מודגשת אצל הצדיק דוקא המאוסה כחוויה 'אובייקטיבית' של המציאות, ודוק.

יט כמבואר בריש ספר המאמרים "אתהלך לאזניא" לאדמו"ר הזקן.

כ שמואל'ב יב, יג.

כא משלי כח, יג.

כב דברים לא, יח.

כג בעש"ט עה"ת פרשת וילך; כש"ט (קה"ת) אותיות כה, פה. ועוד. וראה גם (באריכות) בלקו"מ"א נ, ג.

תפקיד התורה

לא להיות רק
כח להלחם ביצר
ולבטל אותו, בדרך
של אתכפויא, אלא
היא תבלין שיכול
לתקן לתבל את
המיאוס והניווול
שיש ביצר, בדרך
של אתהפכא
מיניה וביה

תפקיד התורה לא להיות רק כח להלחם ביצר ולבטל אותו, בדרך של אתכפויא, אלא היא תבלין שיכול לתבל את המיאוס והניווול בדרך של אתהפכא מיניה וביה, בדרך של אתהפכא מיניה וביה, עם המעלה של "כיתרון האור מן החשך"^כ עצמו. התורה הופכת את "הרע כסא לטוב" במובן המלא – כסא יציב וקיים, שלא נזרק הצדה אחרי השימוש בו. היחס בין הנמשל למשל הוא יחס של מהות ומציאות, סוד היחוד של שם מה ושם בן^{כא} ממנו מורכב עולם התיקון^{כב}. ללא המהות הפנימית המציאות נפולה ומאוסה (כפי ששם בן בפני עצמו הוא בעצם תוצאת נפילת שם סג משבירת הכלים, עם כל המיאוס של "בלו סג יחדו נא לחו"^{כג}), אך כשמחברים את המהות והמציאות הכל נמתק ונתקן, וגם היצר הרע נעשה מתובל וערב לחך^{כד}, חלק מאהבת ה'.

כו קהלת ב, יג.

כז ראה פירוש הרמ"ק לספר יצירה פ"א מ"ב. ומבואר בספר לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'" ביאור ג, ובאורך באוצר הנפש ח"ב. וראה גם חסדי דוד הנאמנים ח"ו עמ' 258.

כח ע"ח ש"י פ"ב (ואילך).

כט תהלים נג, ד. וראה מבו"ש ש"ב ח"ב פ"א (ובכ"ד).

ל וראה תניא פכ"ז.

יכול להמתיק ולתקן את המיאוס הזה, כפי שמיד יוסבר.

תבלין התורה

וזהו נקרא תשובה מאהבה, שמישיב עצמו מהתאוות עצמים לאהוב הש"י. וזדונות נעשים לו כזכויות (יומא פו), שמכל עבירה נעשה מצות אהבה, שלוקח מהם הנמשל לאהוב הש"י.

על ידי תשובה מאהבה נעשים זדונות כזכויות, ו"תשובה מאהבה" פירושה כאן תשובה

מתוך האהבה הנפולה דווקא. כאשר מגיעים מהמשל התחתון אל הנמשל העליון, מהאהבות הנפולות לתענוגות העולם הזה לאהבת ה', הופכים את הזדונות עצמם לזכויות – מגלים שדווקא מתוך המשל אפשר להגיע לנמשל ומוצאים את הנמשל עצמו בתוך המשל. זו עבודת "מבשרי אחזה אלוה"^{כה} – הכוונה כלפי שמיא של אהבות הבשר, העתקה ואימוץ שלהן ביחס לה' יתברך.

ולכן נקרא התורה תבלין, כמו תבלין שמתקיים אותו התבשיל עצמו, כך על ידי התורה מהזדונות עצמן נעשים זכויות. והבן.

כה איוב יט, כו.

66

אל תלמידי הישיבות אלו החכמים ללמוד
תורת החסידות הנה בשני חרשים אלו אלול
וחשר, יקבעו להם מועד חתן מיוחד ללמוד
תורת החסידות. והלימוד יהיה שנים שלושה
חברים יחדיו ילמדו מאמר אחד איזה פעמים
ולקבוע זמנים להזדווג לשיחה בענייני חסידות.

(אגרות יקדש מוה"ר ד' עני קולא)

מוזמן להצטרף ל-

חבורת אלול

בישיבת 'עוד יוסף חי'

חבורה חסידית ושמחה

שלומדת חסידות ונגלה

בחיות ודיבוק חברים

♥

📖

👥

לפרטים והרשמה אלישע שפירא 055-9108545

יחד שבטי ישראל

קיצור מהלך השיעור

ברשימה תמציתית וחריפה (שפורסמה ברשת האינטרנט) התייחס הרב ל'**מגזרים' השונים בעם ישראל** והרכיב מהם '**פרצוף'** כדרכו. הדברים עוררו **שאלות ותגובות** רבות, והורגש הצורך לערוך אותם, לעבד ולהנגיש. כך נולד המאמר המורחב שלפנינו.

תמצית המאמר: **הציבור החרדי** לגווניו השונים, '**עולם התורה'** המבודד, מקביל לאותיות **יה** בשם הוי', '**הנסתרות'**. **שאר הציבורים** מקבילים לאותיות **וה** בשם הוי', '**והנגלות'** (דתי-לאומי ומסורתי) ולירידת המלכות לעולמות התחתונים (החילוני). עלינו **לרפא את המחיצה** הגבוהה בין הנסתרות והנגלות (הפרדה שהיא שאיפתו של עמלק) **ולחבר באהבה** בין חלקי העם כאשר כל אחד **מכבד את חברו** וכולם '**מתקדמים יחד'** לתשובה וגאולה.

חשוב גם להדגיש כי הכינוי 'חילוני' אינו ראוי כלפי אף יהודי, כפי שאמרו גדולי ישראל בדור האחרון ובראשם הרבי מליובאוויטש, איש האחדות ואיש התורה. לכל יהודי נשמה אלקית קדושה וטהורה, ו"אפילו ריקנים שבך מלאים מצוות כרמון"^א. מאידך, מי שמכונה 'דתי' או 'חרדי' אינו רשאי לנפנף בכך בזיחות-דעת ולחשוב שהוא צדיק (וכל השאר לא בסדר). כולנו באותה סירה ולכל אחד 'החבילה' שלו לתקן. חשוב גם להדגיש כי החברה בכללה

העם היושב בציון מורכב כיום מהרבה קבוצות, 'מגזרים' שונים שלכל אחד מאפיינים משלו. החלוקה המקובלת של הציבור, לפי מדד הזיקה למסורת והזהות היהודית, היא לארבעה מגזרים עיקריים המכונים בשמות: חילוני, מסורתי, דתי-לאומי (או הציוני-דתי) וחרדי. במקביל, קיימת חלוקה 'פוליטית' בין ימין ושמאל (אליה נתייחס בהמשך).

כמובן, כל חלוקה כזו לוקה בהכללה גסה, הדבקת תוויות (סטיגמות) מלאכותית ומגבילה, בעוד המציאות עצמה הינה מעורבת ומורכבת מאוד ולא נכון לנתח אותה כאילו מדובר במדע מדויק.

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב תמוז תשפ"ו.
א ברכות נז, א.

אמנם וויכוחים

פוליטיים ורעש-
רקע תקשורתי
מציגים קיטוב, אך
מבעד למעטה
החיצוני, כמעט
כולם מזדהים
כיהודים וחשים
קשר עמוק
לסמלי היהדות

ולבסוף, ה'חילוני' שאומר שאינו מחויב לתורה ומצוות. אמנם בדרך כלל נמצא שיש לו זיקה למסורת-אבות וזהות יהודית בסיסית, כמו למשל ליל סדר משפחתי, קיום ברית מילה או צום ביום כיפור. אמנם וויכוחים פוליטיים ורעש-רקע תקשורתי מציגים קיטוב, מעצימים אותו, ומפריעים לראות את המשותף. אך נראה שזוהי האמת: מבעד למעטה

החיצוני, כמעט כולם מזדהים כיהודים ('אני יהודי בדרכי שלי') וחשים קשר עמוק לסמלי היהדות. ובכל זאת, "היהדות החילונית" אינה זהות דתית (ברובד המודע לפחות) אלא שייכות 'תרבותית' כללית. החילוני עלול להיות אנטי-דתי ולרוב מקומו יהיה בשמאל הפוליטי, כאשר אנשי השמאל המובהקים הינם 'חילוניים קנאים' ממש (קנאות אידיאולוגית "לשם שמים").

ושוב יש להדגיש כי המציאות בשטח מורכבת מאד ואינה נכנסת לתבניות. אפשר למצוא שילובים שונים ומשונים: יש מי שנקרא חרדי או דתי אך מרשה לעצמו לזלזל בהלכות מסוימות, ויש מי שנקרא מסורתי או חילוני אך מקיים בהתלהבות מצוות מסוימות (והיום אפשר גם לראות יהודי הנוסע בשבת ולובש ציצית).

אהבה ואחדות

ראינו, בהכללה, שלבים שונים של 'אדיקות' בתורה, שניתן לראות אותם כמעין שלבי סולם הולך ועולה (וממילא ניתן לדבר גם על כל אדם בפני עצמו כמי שנע על ציר-הסולם הזה, בממדים שונים של קירוב וריחוק לתורה). בתוך כל זה, המשימה הגדולה שלנו היא להרבות אהבת ישראל ואחדות ישראל (כמו צירוף ארבעת המינים האהובים בנטילת לולב), כאשר כל אחד ואחת, מכל ציבור שהוא, צריך

נמצאת כיום בתהליך מואץ של שינוי, כמו תופעה נרחבת של חזרה למקורות והעמקת הזהות היהודית.

ובכל זאת, יש משהו בחלוקה ל'סוגים' שונים, בדומה לארבעת המינים של הלולב המייצגים 'טיפוסים' שונים בעם ישראל³. החלוקה המקובלת כיום משקפת תפיסות עולם והלכי רוח, הגדרה-עצמית, שייכות וזהות חברתית ותרבותית ולכן נשתמש כאן בכינויים הללו (למרות הבקורת על עצם המושג חילוני).

ארבעת המגזרים

מבחינת הזהות 'הדתית': החרדי מצהיר על נאמנות מוחלטת לתורה ומצוות, בתוך מסגרת של חברה סגורה יחסית. למעשה המושג חרדי (וחרדיות) הפך שם-נרדף להקפדה יתירה בשמירת המצוות, תורתן גבוה ומהודר.

הדתי-לאומי מדגיש את השילוב בין התורה ל"דרך ארץ" וישוב העולם, ורואה עצמו חלק מ'החברה הישראלית' בכללה. גם כשהוא מקפיד ביותר על קיום המצוות כאחיו החרדי, הוא נושא בגאון את הצד ה'לאומי' (או ציוני) המדגיש את המעורבות ב'רשות הרבים' הכללית (ולכן נכלול כאן גם את 'החרדי-לאומי' ובהמשך נחזור אליו). המסורתי רואה עצמו כשומר על 'עיקרי

הדת' (עם כיפה או בלעדיה), לפי נטיית הלב בגישה עממית חמה (שיש בה מקום של כבוד לבני 'עדות המזרח'). הוא מאד אוהד ואוהב את היהדות, חש חיבור עמוק לזהותו כיהודי, ומקומו הטבעי בצד הימני במפה הפוליטית (מבלי שהוא נזקק להגדרה של 'לאומי'). המסורתי הוא חלק חשוב ב'מחנה האמוני', המכנה המשותף לכלל הציבור הדתי והמסורתי גם יחד.

ב ויקרא רבה ל, יב.

המשימה הגדולה

שלנו היא להרבות
אהבת ישראל
ואחדות ישראל,
כאשר כל אחד
ואחת, מכל ציבור
שהוא, צריך
לעשות תשובה –
כולנו 'מתקדמים
ביחד'

יש קנאות חיובית,

כמו פנחס
הקנאי־הקדוש.
אך קנאות צריכה
שמירה ומינון נכון,
המתקה ואיזון

לעשות תשובה – כולנו
'מתקדמים' ביחד^ג
בתשובה פרטית ותשובה
ציבורית, תשובה שתביא
בקרב, בעזרת ה', את
הגאולה השלמה וביאת
המשיח (כדברי הרמב"ם
"הבטיחה תורה שסוף
ישראל לעשות תשובה
בסוף גלותם ומייד הם
נגאלים"^ד). נשים לב כי
גם במציאות הרצויה
של אחדות ישראל ישנם
גוונים שונים בעם, כמו
החלוקה לשנים עשר
שבטים (חלוקה שנעלמה
במהלך הדורות ודווקא
בימות המשיח תחזור^ה),
לכל אחד אופי מיוחד,
'שער־כניסה' משלו,
וכולם יחד מצטרפים

לתמונה גדולה – "יחד שבטי ישראל"^ו.

כדי להביא את האחדות המיוחלת, יש
להתרגל למבט אוהב, "עין טובה"^ז הרואה את
הטוב בכל יהודי ובכל חלקי העם, וזאת מבלי
לזוותר על האמת – "אין אמת אלא תורה"^ח
– כאשר "האמת והשלום אהבו". מעבר לכך,
עלינו לראות כיצד החלקים השונים מצטרפים,
גם היום, לתמונה שלמה, פסיפס שלם שצריך
לשאוף להביא שלום בין חלקיו.

אמנם, על פני השטח, קשה לראות את

התמונה השלמה. לשם כך, יש צורך במבט־עומק
בעזרת פנימיות התורה החודרת לממד הנסתר
והפנימי, ומוצאת את החוט המקשר בין חלקי
המציאות השונים שבמבט ראשוני וחיצוני נראים
מפורדים ומסוכסכים ללא תקנה.

מדד היחס לחברה־מדינה

אך לפני שנגיע למבט הפנימי נמשיך בניחות
המפריד...

ראשית נעדכן את המגזר הדתי לאומי.
למעשה, במגזר הזה קיימים שני זרמים עיקריים:
הזרם הכללי המעורב בהווה החברתית־תרבותית
הכללית במדינה, ולעומתו זרם תורני השומר על
זהות חברתית־תרבותית נבדלת, כפי שמודגש
במיוחד בזרם המכונה 'ישיבות הקו' (השומר על
נקיות־דעת ומתריע ממגמות של פרוגרס וכדו').
שנית, נאבחן חלוקה נוספת בתוך החברה
החרדית עצמה. בעיני המתבונן מהצד, החברה
החרדית עשויה להראות "מקשה אחת", אך
באמת היא מורכבת מריבוי גוונים, מגזרים
שונים בתוכה. בהקשר שלנו, נצביע על הבדל
במדד ה'קנאות', המתבטא ביחס למדינת ישראל
ולמעורבות בציבור הרחב.

נקדים כי קנאות אינה בהכרח שלילית, יש
קנאות חיובית, כמו פנחס הקנאי־הקדוש שקיבל
'ציון לשבח', ובכל הדורות יש קנאים כדוגמתו.
אך קנאות צריכה שמירה ומינון נכון, המתקה
ואיזון. הקנאות נחשבת 'קיצונית' מפני שהיא
לוקחת דברים 'עד הקצה', מדגישה את השחור־
לבן ולא את האפור והצבעוני.

ובכן, רוב הציבור החרדי נוקט ביחס של
שותפות־מוגבלת עם המדינה. הוא חלק
מהמשחק במגרש הפוליטי, משתתף בבחירות
ונציגיו נמצאים בכנסת, ובהחלט נהנה מתקציבי
המדינה – יחס מעשי־פרקטי שאינו מעניק
הילה של קדושה למדינה ומוסדותיה. אולם
הציבור הזה שומר על יחודו כחברה המצהירה
על נאמנות בלעדית לתורה, "החרדים על דבר
ה'", וככזה אינו ממהר להזהות עם המדינה.

ג ראו גם שיעור י"א תמוז תשע"ז.

ד רמב"ם, הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

ה כפי שמשמע מיחזקאל פמ"ח.

ו ראה שעה"כ דרושי עלינו לשבח דרוש א.

ז דברים לג, ה.

ח אבות פ"ב מ"ט.

ט ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב;
פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.

י זכריה ח, יט.

הציבור הדתי-לאומי מאמין שעצם מציאות מדינת ישראל היא "אתחלתא דגאולה", וממילא נוטל חלק פעיל בכל מוסדות המדינה

סאטמר (בעקבות הרבי מסאטמר שהתווה את הדרך האידיאולוגית הקיצונית בספריו והנהגתו).

וכיון שאנו עוסקים בגישה החותרת עד החידוד האחרון ('השפיץ'), ניתן לזהות עוד חלוקה: 'הרוב הקנאי' מחזיק בתעודת זהות ישראלית אלא שאינו מקבל תקציבים ואינו משתתף בבחירות לכנסת (סימן ההיכר הבולט של חסיד סאטמר ואיש 'העדה החרדית'). לעומתם, יש קנאים מיוחדים, 'קנאי קנאים', שאינם מוכנים לשאת תעודת זהות ישראלית, ומוותרים מרצון על ההטבות הנלוות לכך.

סיכום ביניים

אם כן, מארבעת המגזרים המוכרים הגענו לשבע קבוצות: א. הקנאי ביותר (הקטן ביותר מבחינה מספרית), מנותק מכל שייכות למדינה. ב. הקנאי, הנושא תעודת זהות ישראלית אך לא משתתף בבחירות ולא נהנה מתקציבים. ג. החרדי הממוצע. ד. דתי-לאומי-תורני מתבדל. ה. דתי לאומי כללי. ה. המסורתי. ו. החילוני.

את המגזרים דרגנו לפי שני מדדים שונים. תחילה עסקנו בחלוקה לארבעה מגזרים לפי הממד של קשר לתורה ומצוות, מדת הדתיות-חרדיות. בהמשך הגענו לחלוקה פנימית של הציבור החרדי לפי מדד הקנאות. מדת הקנאות אינה זהה בהכרח למדת הדתיות (הקנאי הדתי אינו בהכרח מקפיד יותר על שמירת המצוות), אלא מבטאת בעיקר נטיה נפשית ותכונה של 'דם חם'. למעשה, אנו מוצאים את הקנאות בשני הצדדים של המפה: בקצה האחד, הקנאים בציבור החרדי, ובקצה השני הקנאים-החילוניים!

חלוקה במגרש הפוליטי

יש לגעת גם בחלוקה במגרש הפוליטי, בין ימין ושמאל (בהגדרות המקובלות כיום בהקשר

הבידול מהחברה הכללית מתבטא במיוחד בסוגיית הגיוס, שכן צה"ל מהווה 'כור היתוך' המטשטש זהויות, וקיימת בו סכנה של חשיפת-יתר לחברה שקוד-ההתנהגות שלה אינו תואם את "רוח ישראל סבא". בפועל רוב הציבור החרדי אינו שש להתגייס לצבא, אלא משקיע רבות ב'חברת הלומדים' כדי לבנות עולם תורני מוגן ובטוח.

וכתמונת ראי: הציבור הדתי-לאומי מאמין שעצם מציאות מדינת ישראל היא "אתחלתא דגאולה", וממילא נוטל חלק פעיל בכל מוסדות המדינה שהוא רואה עצמו חלק אורגאני ממנה, כולל ובמיוחד בהתגייסות לצבא ושירות משמעותי במוסדות המדינה השונים. במידה רבה, הצבא הוא 'פרויקט הדגל' של הציבור הדתי לאומי שבניו רושמים פרק של גבורה ומסירות נפש במלחמה הנוכחית (מלחמת שמחת תורה).

המגזר הקנאי

דברנו על הציבור החרדי ככלל, אך כאמור יש חלוקה נוספת:

בתוך הציבור החרדי קיים ציבור הדוגל בקנאות בלתי-מתפשרת ואינו מוכן לכל קשר עם המדינה ומוסדותיה. שהרי המדינה – מהורתה ולידתה ועד היום הזה – אינה מזוהה עם האמת הטהורה של תורת ישראל (אלא היא "מדינת הכופרים", וממילא ניתן לומר שהיא מזייפת את עצם המושג ישראל, שהרי "אין אומתנו אומה אלא בתורתה"¹⁰). הקבוצה הזו שומרת מכל משמר על חברה סגורה ומתבדלת, העיקר הוא "אסור להתחבר לרשעים" (כאשר כל מי שמוכן להתחבר ליהודי החילוני הריהו חשוד בעיני, גם אם כוונותיו טובות, וגם אליו אינני מתחבר). נושאי הדגל המובהקים של הגישה הזו הם חסידי

יא ע"פ אמונות ודעות מאמר שלישי פ"ד.

בסקאלה הזו, הימין נמצא באמצע ואילו הקצוות שייכים לשמאל. כאשר הקצוות משקפים זה את זה: הקנאים משני הצדדים מחזיקים בתפיסה אולטרא-שמאלנית השואפת לפירוק מדינת ישראל. והמתונים יותר, החרדים מצד זה והמסורתיים מצד זה, נחלקים בין שמאל לימין.

חלק ב: תיקון החברה באור הקבלה

מה הלאה? ראשית עלינו לראות את הטוב שיש בכולם. כן, ממש בכולם! לכל אחד היופי שלו ונקודת האמת המיוחדת לו (והנה משוואה יפה בגימטריא: **יפי** ועוד **אמת** = **ישראל**), ממש כשם שלכולם יש מה לתקן.

ושנית, ולשם כך התכנסנו כאן – אנו מחפשים לראות כיצד כל הגוונים מצטרפים לתמונה גדולה אחת. כאן אנו מגיעים למבט של פנימיות התורה, חכמת הקבלה והחסידות. מוזמנים להדק חגורות...

ובכן, אנו מבקשים להתבונן בהרכב החברתי שלנו בעזרת מבנה פנימי (מודל) בשפת הקבלה והחסידות. חכמת הקבלה בכלל עוסקת הרבה באמנות העדינה של ההקבלה, לזהות מערכות מקבילות בכל רבדי המציאות, כאשר הקבלה עוסקת בעיקר בעולמות עליונים ואילו החסידות מוסיפה 'תרגום' פנימי לשפת הנפש, הכל משתקף בנפש האדם.

ארבעת העולמות

קיימת חלוקה יסודית של המציאות ל"ארבעה עולמות" – אצילות, בריאה, יצירה, עשיה (כרמוז בפסוק "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"²). בהקשר שלנו, נתמקד בחלוקה בין עולם האצילות העליון לשאר

המדיני-בטחוני). בעוד החלוקה הקודמת (במדד הדתי-קנאי) נתפסת כציר אנכי (מעלה-מטה), ולכן יש בה משהו צורם, הרי החלוקה של ימין-שמאל היא באופן טבעי חלוקה אופקית.

ובכן, באופן כללי, הימין הוא יותר מאמין (לא לחנם המושגים הללו קרובים מבחינה לשונית) והשמאל יותר חילוני. אך התמונה מורכבת יותר: בציבור החילוני, מתבקש לעשות חלוקה נוספת בין 'שמאל ציוני' החפץ במדינה יהודית ובין שמאל קיצוני הדוגל ב'מדינת כל אזרחיה', בהיותו מתייחס מהרעיון הציוני או שלא האמין בו מעיקרו (ויש המאשימים את השמאל הקיצוני בבגידה ממשית ח"ו בנוגע למלחמת שמחת תורה).

בנוסף, בתוך הציבור המסורתי יש אמנם נטיה ברורה לימין אך ודאי יש גם הרבה שמאל (או שמאל הקורא לעצמו מרכז), ולכן ניתן לחלק אותו ל'מסורתי-ימני' (בגוש האמוני) לעומת 'מסורתי-שמאלי'.

גם בציבור החרדי רווחות תפיסות שמאל של נכונות לויתורים על חלקי הארץ וכדו', או אדישות לסוגייה הזו (מה שמגביר את הריחוק בין הדתי-לאומי לחרדי). לעומת זאת, חסידי חב"ד וקבוצות נוספות כמותם, מחזיקים בגישה ימנית תקיפה של שלמות הארץ (ומשום כך הם מואשמים כ'ציונים').

ובנוגע לקנאים החרדים, הם מחזיקים בעמדת שמאל קיצונית הדוגלת בפירוק "הישות הציונית" (שכולה 'דחיקת הקץ' שלילית לשיטתם), ושוב יש מפגש קצוות בין החרדי הקנאי לשמאל החילוני הקנאי שכל אחד, מסיבותיו הוא, מואס במדינה.

כך קיבלנו בסיכום קשת-צבעים של עשר קבוצות בצורה הבאה:

קנאי-קנאי	קנאי	חרדי כללי	חסידי חב"ד	דתי לאומי תורני	דתי לאומי	מסורתי ימני	מסורתי שמאל-מרכז	חילוני שמאל	שמאל קיצוני
-----------	------	-----------	------------	-----------------	-----------	-------------	------------------	-------------	-------------

אחרות, בקומת המוחין אנו נמצאים "בין אדם למקום" ובקומת המדות והמלכות אנו פועלים "בין אדם לחבירו". המוחין 'מרחפים באויר' ואילו המדות והמלכות פועלות באופן 'מציאותי'.

שש המדות והמלכות השביעית הם סוד שבעת ימי בראשית, העולם הממשי – ואילו המוחין הם כמו 'התכנון' המופשט שקדם לבריאת העולם.

ובחזרה לעולם האצילות: החלק הנסתר שבו, עליו נאמר "הנסתרות לה" אלהינו¹, הוא המוחין, החכמה והבינה, המקבילות לאותיות הראשונות של השם המפורש בן ארבע אותיות י-ה-ו-ה (שם הוי') – אותיות י-ה. בנוסף, מעל החכמה קיים הכתר הנעלם, אליו רומז ה'קוץ' של האות יו"ד (ונחזור אליו בהמשך). ואילו החלק הגלוי (יחסית) הוא המדות האלקיות (כמו חסד וגבורה), והמלכות האחרונה-חביבה. שני אלו מקבילים לאותיות האחרונות של שם הוי', ו-ה, עליהן נאמר "והנגלות לנו ולבנינו"².

מלכות

בסיומו של עולם האצילות, 'תחתיתו' ותכליתו, שוכנת ספירת המלכות. המלכות קולטת ומכילה את כל ה'אורות' שמעליה ומעבירה אותם הלאה, כאשר המלכות עצמה יורדת לעולמות התחתונים, מחיה אותם ופועלת בהם. בכך מהווה המלכות גשר ומעבר מהעולם האלקי אל העולמות התחתונים הנפרדים. עצם המושג מלכות מתאים למערכת

העולמות, העולמות התחתונים (כאשר עליון ותחתון אינם מציינים מקום פיזי אלא מדרגה רוחנית).

עולם האצילות נמצא 'אצל' ה' – מציאות

שאינן בה תחושה של משהו נפרד אלא גוונים שונים של הופעה אלקית, כמו מדת החסד ומדת הגבורה וכן הלאה, ככל התיאור המפורט של "עשר הספירות" שכולן משקפות את האחדות האלקית האחת. לעומת זאת, בעולמות התחתונים קיימת מציאות נפרדת, שגם כשהיא מכירה במקורה (כפי שצריך להיות) הרי מדובר בזהות עצמית של 'אני' מובחן לעומת המקור האלקי. מכאן משתלשלת המציאות, הולכת ויורדת, עד לעולם המוכר לנו בו ניתן להתכחש לה' ולמרוד בו, וטוב ורע מעורבים זה בזה.

הנסתר והנגלה

בתוך עולם האצילות, קיימת חלוקה כללית לחלק הנסתר וחלק הנגלה. בהשוואה לנפש האדם, החלק הנסתר הוא הקומה השכלית של האדם, המוחין, שרק הוא-עצמו חווה אותה באופן ישיר. מתחת לקומה השכלית, נמצאת הקומה הרגשית, עולם המדות המהווה התחלה של

תקשורת ויחס אל הסובב (אני אוהב-נמשך או נדחה-חושש וכדו'). ולבסוף, מדת המלכות של האדם, בה הוא 'יוצא לאור' ומגלה את עצמו, בעיקר דרך הדיבור שלו (המלך מצוה באמצעות דיבור, "באשר דבר מלך שלטון"³). במלים

בקומת המוחין אנו נמצאים "בין אדם למקום" ובקומת המדות והמלכות אנו פועלים "בין אדם לחבירו"

המלכות היא 'שדה הפעולה' האמתי, המאתגר והמעניין. היא יוצאת מהתחום המוגן של 'רשות היחיד' האלקית, ויוצאת אל 'רשות הרבים' העולמית ותוך כדי כך היא מסתירה את עצמה ולובשת 'בגדי חול'

¹ יד דברים כט, כח.

² יג קהלת ח, ד.

של כל נשמות ישראל (בכל הדורות), ומשום כך כולנו באמת אחים, "ערבים זה בזה"^{טז} ושייכים זה לזה כמו איברים בגוף אחד, רקמה אנושית אחת. ולסיכום ביניים:

י	חכמה	הנסתרות	עולם האצילות
	בינה	(מוחין)	
ה	מדות	הנגלות	
ו	מלכות		
ה			העולמות התחתונים

כפי שראינו, הקו החוצץ בין האצילות לעולמות התחתונים אינו הפרדה גמורה. אדרבה, המלכות השכינה יורדת לתחתונים, משפיעה בהם ומושפעת מהם.

הקבלת המגזרים

נחזור כעת לניתוח החברתי שלנו, וננסה בזהירות להניח את תמונת החברה הישראלית המפולגת על תמונת העולם הקבלית-הפנימית. נתחיל עם החלוקה המקובלת לארבעה מגזרים: הציבור החילוני מקביל ל'עולמות התחתונים'. עצם המושג חול (ממנו נגזר חילוני) מתאים להבדל המהותי בין עולם האצילות שכולו "קדש לה" לעולמות התחתונים, "המבדיל בין קדש לחול"^{טז}. הקדמנו שאין באמת יהודי-חילוני, לכל יהודי יש שורש בעולם האצילות. ובכל זאת, ההגדרה העצמית המנסה למקם מישהו בתחום החולין, ללא מחויבות בסיסית ל"עול מלכות שמים", מתאימה לתחום שמחוץ לעולם האצילות. נדייק ונאמר כי הציבור החילוני מייצג את ירידת המלכות לעולמות התחתונים: המקור הוא קדוש (מקור נשמות ישראל בעולם האצילות) אבל בירידתו למטה הוא מסתתר, 'מתחפש' לחילוני. כדי להחזיק עמדה כזו, כאילו עולם החול עומד בפני עצמו ללא הקודש, נדרש אופי 'קנאי', המאמין בדבקות

יחסים של מלך-עם, "אין מלך בלא עם"^{טז}. העם נפרד ומרוחק מן המלך, ומוסבר^{טז} כי המלה עם רומזת ל"גחלים עוממות" – מציאות עמומה ורחוקה, גחלים שבתוכן חבויה ולוחשת במסתרים שלהבת נעלמה העשויה 'להתלהב' ולצאת לאור כאשר יפיחו בה רוח חיים. המלכות היא 'שדה הפעולה' האמתי, המאתגר והמעניין. כאן מתרחש הכל, כאשר המלכות עצמה חווה עליות וירידות, קטנות וגדולות (כמו הירח הנחסר ומתמלא). המלכות יורדת "לברר בירורים" מהעולמות התחתונים, היא יוצאת מהתחום המוגן של עולם האצילות, מ'רשות היחיד' האלקית, ויוצאת אל 'רשות הרבים' העולמית (כמו בחור ישיבה היוצא מהחממה של בית המדרש לעשות 'מבצעים' ברחוב), ותוך כדי כך היא מסתירה את עצמה ולובשת 'בגדי חול'. מהעולמות התחתונים

מלקטת המלכות את כל הדברים הטובים ומעלה אותם חזרה אל האצילות, וחוזר חלילה.

המלכות מזוהה עם המושג שכינה, המפגש של הצד האלקי, הנעלה והמרומם, עם המציאות התחתונה של העולם הנפרד, "שכינה בתחתונים". כמו כן, המלכות השכינה היא המקור המשותף

המלכות השכינה

היא המקור המשותף של כל נשמות ישראל ומשום כך כולנו באמת אחים ושייכים זה לזה כמו איברים בגוף אחד

הציבור החילוני

מייצג את ירידת המלכות לעולמות התחתונים: המקור הוא קדוש אבל בירידתו למטה הוא מסתתר, 'מתחפש' לחילוני

טו רבינו בחיי על בראשית לח, ל; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז.

טז תניא שער היחוד והאמונה פ"ז; שם משמאל פרשת קרח תרע"א.

יז שבועות לט, א (וראה עד"ז סנהדרין כז, ב ותנחומא נצבים ב); ספרא בחקתי פ"ז; במדבר רבה י, ה. יח נוסח הבדלה.

ובתנועה של השפעה והובלה, והמסורתי מבטא את העממיות המעשית (הפאסיבית לעתים). שני הציבורים יחד עוסקים ביישובו של עולם, בגישה מציאותית לחיים, עם הדגשה מרובה של "בין אדם לחבירו", ערבות הדדית ותחושת שייכות לחברה כולה, "כלל ישראל" באשר הם.

הציבור החרדי, ככלל, ממוקם בתמונה הזו כנגד 'המוחין', הממד הנסתר. הציבור הזה, מכורח הנסיבות, מכונס בעצמו ומדגיש במיוחד את קיום המצוות שבין אדם למקום, "הנסתרות לה" אלהינו". אין להמעיט מהעולם הנפלא של החסד בחברה החרדית, הן בתוכה פנימה והן ממנה לכלל ישראל, ובכל זאת בסופו של דבר יש פחות חיבור ומעורבות עם הציבור כולו, כמו שמתבטא במיוחד בסוגייה

הרגישה של הגיוס (וגם כאן איננו באים לדון אלא רק להצביע על המציאות בפועל). המוחין חיים ופועלים בעולם משלהם, ולא תמיד חשים את הזיקה הישירה לעולם המדות ולמטה. 'פרויקט הדגל' של הציבור החרדי הוא לימוד "תורה לשמה", מוחין בטהרתם.

[אכן, מעניין שלמרות המרחק הגדול-לכאורה בין הציבור החרדי לציבור המסורתי, פעמים רבות מתקיים ביניהם מגע ישיר ומוצלח. אדרבה, היהודי המסורתי-עממי יכול לומר: אני רוצה לשמוע שיעור תורה דווקא מהרב החרדי, השונה ממני, ולא מהרב הדתי-לאומי הקרוב אלי שאינני מבין את המורכבות שלו... גם במבנה הפנימי, מתקיים 'דילוג' של קשר-ישיר בין הבינה והמלכות.]

אמנם בפועל יש הרבה גווני-ביניים בין

המלך אוהב דווקא את האנשים הפשוטים, והם אוהבים את המלך בלי גבול – וכך הקב"ה אוהב ושמח ב"עמך ישראל", היהודים הפשוטים

הציבור החרדי, ככלל, ממוקם בתמונה הזו כנגד 'המוחין', הממד הנסתר. 'פרויקט הדגל' של הציבור החרדי הוא לימוד "תורה לשמה", מוחין בטהרתם

ב"ערכי עולם החול" שלו. למעלה ממנו, הציבור המסורתי-העממי, אותו מתבקש להתאים לספירת המלכות עצמה. המסורתי מזהה את עצמו כמי שבסופו-של-דבר מחויב לתורה, קשור לעולם הקדושה, גם אם הקשר הזה מאד עמום – קשר עממי פשוט וזורם, "עמך ישראל" ללא הגדרות קשיחות. כאמור, המלכות היא השכינה, מקור נשמות ישראל – ואכן ניתן לחוש בציבור המסורתי העממי את השראת השכינה ואת החיבור החם והמחבק של "חברים כל ישראל"^{יט} ו"כל ישראל אחים"^כ. המלך אוהב דווקא את האנשים הפשוטים, והם אוהבים את המלך בלי גבול – וכך הקב"ה אוהב ושמח ב"עמך ישראל", היהודים הפשוטים הבאים לבית הכנסת בירת-כבוד, הנשים המדליקות נרות שבת בהתרגשות, והנוער

הלובש ציצית ומכריז "שמע ישראל" באמונה תמימה. בציבור הזה יש משהו 'רך' ומתון מאד, אינו מזדהה עם קנאות כלפי פנים, אלא שהוא מחזיק בעמדה 'ניצית' כלפי אויבי ישראל מבחוץ. למעלה ממנו, הציבור הדתי-לאומי, אותו נקביל לקומת המדות בעולם האצילות. המדות והמלכות סמוכים ומחוברים, ונמשלים לחתן וכלה (המדות נקראים 'פרצוף הזכר' והמלכות 'פרצוף הנקבא'). וכך הציבור הדתי-לאומי והציבור המסורתי מתחברים באופן טבעי (עד שפעמים רבות יש ביניהם 'רצף' ולא גבול מובחן), הדתי-לאומי עוסק בתורה ובמצוות, בהדגשה על תיקון המדות (תהיה 'בן אדם')

יט נוסח ברכת החדש.

כ במדבר רבה ט, יא; תנחומא נשא פ"א.

החכמה נקראת

"קִדְשׁ", אך יש
לזכור שלמושג
קדש יש גם
משמעות
שלילית! יש
להזהר שהקדש
יהיה ראוי לשמו
במובן החיובי

נקראת "קִדְשׁ", אך יש לזכור שלמושג קדש יש גם משמעות שלילית! יש להזהר שהקדש יהיה ראוי לשמו במובן החיובי.

קבוצת הקנאים ביותר, הקצה-של-הקצה, מתאימה לכתה, קוצו של יו"ד (קוץ לשון קיצון) – שכן הכתר 'מרחף מעל' עולם האצילות ואינו מעורב ממש בתוכו, הוא כמו יצור מעולם אחר. מהקצה הזה עלולים ליפול למקומות רחוקים (ונזכיר את התופעה המשובשת, שאין לה כל הצדקה, של בודדים המזדהים עם צוררי ישראל ח"ו).

הדגשנו את קבוצת-הקצה של הקנאים גם מפני שיש להן השפעה רבה על קבוצות האמצע. כך למשל האידיאולוגיה של סאטמר השפיעה רבות על הציבור החרדי בכלל, בהיותה 'סמן קיצוני' שאינו מניח להתעלם מנקודות אמת מסוימות. גם במבנה הפנימי: קיים קשר ישיר והדוק (ותמידי) בין החכמה והבינה, וגם אם החכמה קטנה בכמות (כמו ציור האות יו"ד) הרי היא נקודה איכותית מעצבת ומשפיעה. ולסיכום:

קנאים ביותר	כתר	הנסתרות (מוחין)		עולם האצילות
		חכמה	בינה	
קנאים	י			
חרדי	ה			
דתי-לאומי	ו	מדות		
מסורתי	ה	מלכות		
חילוני (קנאי)		עולמות תחתונים (והמלכות הנסתרית בהם)		

[המבנה הזה מתייחס לחלוקה העיקרית במדת הדתיות-קנאות, ואינו מתייחס לקבוצות ביניים נוספות שזהינו קודם.]

לסתור את הנסתר

כאמור, לכל מגזר יש מה לתקן. העובדה שאתה ממוקם למעלה בטבלה אינה הופכת אותך בהכרח לטוב יותר! במקום שלך אתה עלול להגיע לטעויות ופגמים הנמצאים דווקא אצלך. בהקשר שלנו, על הציבור החרדי להתמודד עם המחיצה שנוצרה בין התחום 'הנסתר' בו

המגזרים השונים אך גם לכך יש התאמה במבנה הפנימי. מוסבר למשל שיש מדרגות-ביניים ממוצעות בין המדרגות דומם-צומח-חי-מדבר (כמו האלמוגים שבין דומם לצומח וכמו הקוף שבין החי לאדם)^{כא}, וכך יש בהחלט שילובים וממוצעים שונים בין ההגדרות השונות במבנה שלנו.

בתוך הציבור החרדי

בחלוקה הפנימית בציבור החרדי, זיהינו מלבד החרדי 'הרגיל' את הקנאים שאמנם נושאים תעודת זהות ישראלית אך אינם בוחרים לנסתור ואינם נוטלים תקציבים, ואת הקנאים ביותר שאינם מוכנים לכל הזדהות עם המדינה. בהקבלה לתמונה הפנימית, מתאים להקביל את קבוצת הרוב-החרדי לספירת הבינה. הבינה קשורה ליראה וגבורה, "אני בינה לי גבורה"^{כב}, כדמותו של יצחק אבינו, איש היראה והחרדה (כמו בפסוקים "פחד יצחק"^{כג}, "ויחרד יצחק"^{כד}) – ומכאן מקור המושג "חרדי".

את הקנאים, קבוצת-הקצה הראשונה, נקביל לספירת החכמה, יו"ד של שם הוי'. החכמה עומדת בפני עצמה ("מלה בגרמיה" בלשון הקבלה^{כה}) ושומרת על נבדלות מהותית. החכמה

כא ע"פ שמ"ב פ"א ובכ"מ.

כב משלי ח, יד.

כג בראשית לא, מב.

כד שם כז, לג.

כה זחר ח"ג צד, ב.

אין לעמלק בעיה עם הממד האלקי הנסתר כשלעצמו אלא בעצם הימצאותו של הממד האלקי הגלוי, ובעיקר הוא נלחם באפשרות החיבור של הנסתר והנגלה. כך למשל, עמלק מטיל ספקות (עמלק בגימטריא ספק^{לב}), עד שאיננו בטוחים בצדקת דרכנו והאם ה' עמנו, משיגה עלינו וחפץ בנו, ואנו מתעלמים ומדחיקים את הממד הנסתר מחיינו.

בהקשר שלנו: אין לעמלק בעיה עם מי שנאמן לתורה כל עוד הוא נותר בעולמו הפנימי המבודד ואינו משפיע על המציאות החיצונית. שיישאר שם, סגור ומנותק, לא יתחבר לכלל שכבות-העם ולא יחולל שינוי במציאות הגלויה. כל עוד הוא החרדי אינו מנסה להקים מדינה, עמלק מרוצה...

אם כן, למחות את זכר עמלק פירושו למחוק את המחיצה, לגשר ולחבר בין הנסתר לנגלה. בנוגע לתיקון החברה: יש לסתור את הנסתר! כלומר, לסתור את ההתבדלות של ציבור-מגזר אחד מכלל הציבור היהודי. אין כאן המקום לעסוק בצדדים מעשיים אלא בשינוי התפיסה: יש לבנות תובנה חדשה, בה תופס מקום עיקרי הערך של אהבת ישראל ואחדות ישראל, ערבות הדדית לכלל ישראל. דוגמה יפה לכך היא דמותו של הרבי מליובאוויטש, שהעניק תשומת לב מרובה לכלל הציבור ולמנהיגי המדינה (ברוב עניין ועצות מעשיות), במגמה של איחוד העם כפשוטו, לפעול ששם ה' יהיה שלם והכסא יהיה שלם (וכן הדמות הקלאסית של חסידי-שליחי הרבי שואפת לכיוון זה).

בהשוואה לחלוקה בין המוחין למדות: האר"י הקדוש לימד כי עיקר העניין של המוחין הוא להמשיך חיות במדות הלב. אם המוחין נשארים לבדם, מנותקים מן המדות, הרי זו עצת עמלק

הוא שרוי לתחום 'הגלוי' שבו חיים הציבורים האחרים. לפעמים צריך לדעת להציב מחיצות וגבולות, אבל החומה צריכה להיות אוורירית ונושמת, לא מחיצות של ניכור והתעלמות (כמו שמוסבר על הפסוק "מחצתי ואני ארפא"^{כז} כי יש לרפא את המחיצה^{כח}).

ראינו כי התחום הנסתר הוא הקומה של המוחין, הראש – בהתאמה לאותיות י"ה בשם הוי' – ואילו התחום הנגלה הוא הגוף, בהתאמה לאותיות ו"ה בשם הוי'. והנה המלחמה העמוקה והקיומית ביותר של עם ישראל היא כנגד עמלק האויב המושבע, והיא תמצית וסיום מלחמות ישראל בארצו, "בהניח ה' אלהיך לך מכל אויבך מסביב בארץ... תמחה את זכר עמלק". כעת, מוסבר בקבלה^{כח}

כי מגמתו הפנימית של עמלק היא להפריד בין הממד הנסתר לממד הנגלה, להפריד את הראש מן הגוף (כרמוז בשם עמלק, עם מולקכח, מליקה היא הפרדת הראש מהגוף).

כך נאמר: "כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר"^{כט}, עמלק מכסה את אותיות י"ה ("כס י"ה"), "הנסתרות", ומפריד

אותם מאותיות ו"ה, "הנגלות", ובכך הוא מבקש להלחם בגילוי השלם של שם הוי' בעולם. כסא המלכות של ה' חסר (ויותר רק כס) ושם ה' חסר וחצוי (י"ה ללא ו"ה, אכן, כאשר מוחים את עמלק האל"ף מתגלה ומצטרפת לאותיות ו"ה ומתקבלת המלה **אֹה**, "כִּי בָחַר הוי' בְּצִיּוֹן אֹה לְמוֹשֶׁב לוֹ", "התאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"^{לא}!).

כו דברים לב, לט.

כז קהלת רבה א, ז.

כח תו"א פה, ב. ובכ"מ.

כט שמות יז, טז.

ל תהלים קלב, יג.

לא תנחומא נשא טז; תניא פל"ו.

לב – הוספות לכש"ט (קה"ת) אות קית.

עצמו נמצא אותו אור גדול. לא לחנם יורדת המלכות ממקומה המואר אל העולמות החשוכים – שם היא חושפת ומלקטת ניצוצות שיש בהם עוצמה גדולה, אור גדול מתוך החשכה.

ביטוי מובהק לעוצמה הטמונה בחשך הוא בעצם כח הבחירה החפשית: בהיותך בתחום האצילות אתה 'בטל' (במובן הטוב של המלה), מי יכול לבחור ברע בהיותו בתחום האור הטוב? אבל בשליחותך בעולם החשוך אתה יכול ונדרש לגלות את עוצמת הבחירה החופשית שלך, לטוב ולמוטב, כאשר גם הנפילות סופן להתקן, "ירידה צורך עליה"^{לז}.

ההבדל בין עולם האצילות, הקדושה, לעולמות החול התחתונים, דומה להבדל בין ארץ ישראל, ארץ הקודש, לחוץ-לארץ, "ארץ חשוכה" (בלשון חז"ל^{לח}). גם כאן, יש תפקיד לחשכת הגלות בארצות החשך: עם ישראל יצא לגלות כדי ללקט משם, ודווקא משם, אוצרות נסתרים, ניצוצות שנפלו למרחקים וצריך לפדות אותם מהשבי, כדברי חז"ל^{לט} שישאל "נזרעו" בגלות כדי שיתווספו עליהם גרים (גם גויים המתגיירים, כפשוטו, וגם ניצוצות קדושים^{לז} הנדבקים לנשמה היהודית באשר היא שם).

ובהקשר שלנו: החילוניות בארץ ישראל היא למעשה גלות פנימית של עם ישראל בארצו, החול החילוני של חו"ל אופף אותנו כאן בארץ (וההגמוניה החילונית, הנוכחת מאוד במוקדי הכח במדינה, מבטאת זאת באופן בולט). אך כשם שהגלות בארצות נכר נועדה להוסיף "יתרון אור מן החשך", כך הגלות הפנימית בארץ נועדה לחשוף את האוצרות הנסתרים בעולמות החול, לבררם ולהעלותם אל הקדושה.

זהו אם כן, היעוד הקדוש של הציבור

המפריד ביניהם. עלינו למחות את הספק שזורע עמלק, להתגבר עליו ולחבר מחדש את הראש והגוף, המוחין והמדות, הנסתרות והנגלות. יש להוסיף כי הציבור בין הנסתר והנגלה, הראש והגוף, הוא משימה השייכת לכולם. המגזרים האחרים בעם נקראים להוריד את חומות הניכור כלפי הציבור החרדי, להבין אותו ולהתחבר אליו באמת.

האור מתוך החשך

לא שכחנו את הציבור הנקרא חילוני. הוא נמצא לכאורה 'בחוץ', מעבר לסף הכניסה של עולם התורה והיהדות (למרות ההזדהות עם סממנים יהודיים בולטים), מנותק מהארת האצילות. התורה והאמונה הם אור גדול, "תורה אור"^{לג}, ומי שלא זוכה אליהם הריהו שרוי בחשך, גם אם בעיניו נדמה שהוא הנאור לעומת 'החשוכים'.

אך האם באמת האור האמתי נמצא רק במגזרים שומרי המסורת?

גם כאן נאמץ מבט עומק של פנימיות התורה.

אמר קהלת "יתרון האור מן החשך"^{לד}, ופירשו חכמי הסוד^{לה} כי יש תוספת מעלה ויתרון דווקא לאור המתגלה מתוך החשך! כלומר "מן החשך" אין פירושו רק השוואה, אור גדול מחושך, אלא תיאור של האור המפציע ובא מן-מתוך החשך עצמו. זאת משום שגם במציאות החשוכה מתחבאים 'ניצוצות', ואדרבה דווקא שם ממתין אור גדול שאינו נמצא ב'תחום המואר'. "העם ההולכים בחשך ראו אור גדול"^{לו}, כי בתוך החשך

עלינו למחות את הספק שזורע עמלק, להתגבר עליו ולחבר מחדש את הראש והגוף, המוחין והמדות, הנסתרות והנגלות

לז לקו"ת בהר מא, א ע"פ מכות ז, ב. ובכ"מ. ראה אמונה ומודעות מאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה" עמ' רד; שיעורי כ"כ"א חשון תש"פ (והבאים אחריהם). לח פסחים לד, ב ("ארעא דחשוכא").

לט פסחים פז, ב.

מ שער הפסוקים שמות; ישרש יעקב ערך 'גולה'.

לג משלי ו, כג.

לד קהלת ב, יג.

לה זחר ח"ג מז, ב.

לו ישעיה ט, א.

יש להגביר את הימין על השמאל, ואף להכליל את השמאל בתוך הימין

מאופיינת בסולם של מעלה-מטה, כפי שהוסבה, כך קיימת בתוכה חלוקה עיקרית בין ימין ושמאל. דוגמה מובהקת לכך היא זוג הספירות חסד וגבורה: חסד היא נטייה של ימין, "ימין מקרבת", וגבורה היא נטייה של השמאל, "שמאל דוחה"^{מד}.

אמנם מושגי ימין-שמאל בקבלה אינם זהים בהכרח למושגי ימין-שמאל בפוליטיקה. ובכל זאת, יש בזה משהו (כפי שהתגלגל בהשגחה פרטית). מתאים לימין להיות שמרני ולאומי, ומתאים לשמאל לבקר תפיסות ומוסכמות קיימות ולהעדיף את הפרט על פני הכלל. ומי בראש? כלל גדול בקבלה הוא כי יש להגביר את הימין על השמאל, ואף להכליל את השמאל בתוך הימין ("לאכללא שמאלא בימינא"^{מה}). השמאל מייצג אמת חשובה, שאי אפשר בלעדיה, אבל התיקון שלו הוא להתחבר לימין ולהיות תחת הנהגתו. השלמות של הימין והשמאל גם יחד היא בקו האמצעי (שבמרכזה מדת התפארת), לא אמצע של פשרנות חיוורת אלא אמצע הכולל בתוכו את מגוון הצבעים המפואר של הימין והשמאל גם יחד ובתוכו הימין נמצא בראש.

כפי שדאינו, הימין הפוליטי היום נמצא דווקא במרכז המפה (חב"ד ודתי-לאומי) ואילו הקצוות משני הצדדים הם שמאל. יש כאן משהו עמוק: השמאל במהותו הוא קצה והימין במהותו אמצע!

ושוב, עלינו לאחד את המגזרים, לאמץ את נקודות הטוב גם מן הקצה שבקצה. גם בשמאל הקיצוני יש אמת, והימין האמיתי צריך לדעת לכלול אותם בתוכו. כך יהיה האמצע האמיתי שסביבו יתלכדו כולם. "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ"^{מז}.

מד סוטה מז, א; סנהדרין קז, ב; זרע ח"ג קעז, ב.
מה ראה זרע ח"ג קעו, א; קעח, א.
מו ישעיה ס, כא.

החילוני: לפעול את אותה פעולה שעושה ספירת המלכות, היורדת לעולמות התחתונים וחוזרת לעולמות העליונים ברכוש גדול. בהיותה בעולמות התחתונים היא נקראת "ראש לשועלים"

ובחזרתה למקומה היא נקראת "זנב לאריות"^{מא}. כך גם הציבור החילוני: בחזרתו בתשובה אל תחום הקדושה, אל עולם התורה והמצוות אותם הוא מגלה מחדש, הוא מביא עמו את כל העושר והעוצמה שרכש בעולם החולין, את כל הניצוצות הקדושים שהתפזרו בעולם וכעת הם שבים אל הקדושה.

ראינו כי נושאי הדגל החרדיים של החילוניות הם למעשה קנאים כמו אחיהם חסידי סאטמר... אכן, באופן מפתיע הקנאים משני הצדדים יכולים להתחבר או להחליף מקומות. אך במגמת האחדות שלנו עלינו לחבר לא רק בין אנשי 'מחאת קפלן' לאנשי 'העדה החרדית' אלא גם בין כל הקנאים לכל המתונים: הקנאים-מטבעם, אנשי הקצה, יתחברו לאנשי האמצע המתונים, כולם יקבלו זה מזה ויעריכו זה את זה. בית המקדש נחרב בגלל שנאת חנם^{מב} והבית השלישי יבנה באהבת חנם^{מג}, אהבה שאינה מטשטשת את השוני אלא מוצאת את הדרך לחבר ולגשר, לראות את עם-ישראל כולו כגוף אחד, נשמות-אחיות השייכות לכלל אחד גדול שעליו שורה השכינה.

על ימין ושמאל

נסיים בחלוקה של ימין-שמאל.

המושגים ימין ושמאל הינם מושגי יסוד בפנימיות התורה. כשם שמערכת הספירות

מא אבות פ"ד מט"ו. ראה שער מאמרי רז"ל מאמר "פסיקותיו של אברהם אבינו"; פירוש הגר"א לספרא דצניעותא פ"ג; ישרש יעקב כללים בסוד לאה ורחל כלל כג. מב מסכת כלה פ"ח; יומא ט, ב; ירושלמי יומא פ"א ה"א. מג נחמד מזהב (לרבי יחזקאל מקוזמיר זצוק"ל) לקוטים לט, א; אורות הקדש ח"ג עמ' שכג-שכד. וכך מבואר במקומות רבים בשיחות הרבי מליובאוויטש.

הסיפור החסידי

רבי הלל מפאריטש | מה ביני לבין חתול?

רבי הלל הלוי מאליסוב מפאריטש נולד בעיירה חומץ שבבלארוס בשנת תקנ"ה, לאביו רבי מאיר מחסידי טשערנוביל. כבר בילדותו היה בקי בש"ס ובפוסקים, למד ספרי קבלה והתפלל עם כוונות האריז"ל, ועוד בטרם היה בר מצוה נשא אשה. כאשר הגיע לידי ספר התניא, הפך לחסיד חב"ד, אך למרות מאמציו לא זכה לראות את פני האדמו"ר הזקן. בשנת תקע"ח נשלח על ידי האדמו"ר האמצעי "לקבץ גשמיות ולזרוע רוחניות" ביישובים החקלאיים שהקים הרבי במחוז חרסון בדרום אוקראינה, וכך הפך רבי הלל למורם הרוחני של עשרות אלפי יהודים. הוא הקדיש את חייו להפצת תורה וחסידות ומסר את נפשו על אספקת מזון כשר לחיילים היהודיים שבצבא הצאר. בשנת ת"ר התמנה לרבה של העיירה פאריטש שברוסיה הלבנה, ואחר כך עבר לכהן כרבה של בוכרויסק הסמוכה. רבי הלל נהג לרשום כל דבר ששמע מרבותיו ולהוסיף ביאורים, וכן הלחין ניגונים חסידיים עמוקים. דברי תורתו כונסו בסדרת ספרי "פלח הרימון", בספר "אמרי נועם" ועוד. הוא הסתלק בעיירה חרסון ביום שבת קודש י"א מנחם-אב, "שבת נחמו" תרכ"ד, ושם מנוחתו כבוד.

כסולם: למטה נמצא החתול, באמצע רבי הלל, ולמעלה רבי זלמן זעזמיר. כל אחד נמצא במדרגה אחרת, ואפשר למדוד את המרחק שבין מדרגה למדרגה.

אבל רבי הלל בא ואומר שהמבט הזה אינו המבט היחיד. יש צורת הסתכלות אחרת, שבה כאשר פוגשים דבר שהוא גדול לאין ערוך, כל ההבדלים הקודמים נעשים חסרי משמעות. גאון חסידי עצום וחתול חצר אינם דומים זה לזה, כמובן, אבל ביחס למשהו שנמצא מעל שניהם לאין ערוך — הפער שביניהם כבר אינו משמעותי כלל.

זהו הבדל בין שתי דרכי הסתכלות, שאפשר לקשר אותו להבדל שבין חכמה לבינה. הבינה מביטה במציאות ורואה בה מערכת של מדרגות. היא מבקשת להבין את היחס בין הדברים: מה למעלה ומה למטה, מה קרוב יותר ומה רחוק יותר.

רבי הלל היה מושפע של רבי זלמן זעזמיר, ופעם אמר עליו בשעת התועדות: "לגבי רבי זלמן זעזמיר — אני כמו חתול".

אחר כך הסביר את עצמו: "אל תחשבו שהתכוונתי שכמו שהשכל של החתול שום דבר ביחס לשכל שלי, כך השכל שלי שום דבר ביחס לשכל של רבי זלמן זעזמיר, אלא שהשכל שלי והשכל של החתול שוים ביחס לשכל של רבי זלמן זעזמיר".

רבי הלל לא אמר אפוא רק ששכלו של רבי זלמן זעזמיר גדול משלו. הוא אמר דבר הרבה יותר מפתיע: כאשר עומדים מול שכלו של רבי זלמן זעזמיר, אין משמעות לפער שבין רבי הלל לבין החתול. שניהם, כל אחד בדרכו, עומדים לפני דבר שהוא גדול מהם לאין ערוך. לכאורה אפשר היה לחשוב על המציאות

שהיה זקוק לכך.

באותה שבת שבה שהה רבי הלל במקום, חלה אותו גביר מאוד ושכב על ערש דווי. בני משפחתו רצו אל הצדיק שבעיר, רבי הלל מפאריז. רבי הלל היה באמצע התפילה, ולכן לא יכלו לדבר איתו, אך תוך כדי התפילה צעקו לו: "שבת היא מלועוק!" — כלשון ה"מי שברך" של שבת.

כששמע רבי הלל את המילים הללו, החווה סימן של הסכמה. לאחר שסיים את התפילה הסביר את משמעות הדברים: "שבת היא מלועוק" — אם השבת זועקת עליך שאינך שומר אותה כדבעי, הרי זהו בעצם המקור של המחלה. וכאשר השבת תפסיק מלועוק, אז "ורפואה קרובה לבוא".

בני המשפחה חזרו אל הגביר, שכבר היה במצב קשה מאוד, וסיפרו לו את דברי רבי הלל. בני העיר כבר ניסו פעמים רבות להשפיע עליו שיקבל על עצמו לשמור שבת כראוי, אך הוא לא הצליח לעמוד בכך. כעת, לאחר ששמע את דברי רבי הלל, קיבל על עצמו בלב שלם לשמור שבת. ובאופן פתאומי ונסי לחלוטין התרפא ממיסת חוליו, וכמובן שמר את מילותיו.

רפואה קבלית וסגולית כמו זו שפעל רבי הלל, יכולה לפעול את פעולתה רק אם הנותן אותה שייך אליה באמת. אכן, בחסידות, משייכים את השבת לאותה הסתכלות של ספירת החכמה — זו שרבי הלל הזדהה עמה באמרה שהבאנו. השבת מביאה אל העולם מבט שבו כל ההבדלים שבין בני האדם מקבלים את מקומם הנכון. האדון והעבד, האזרח והגר, ואפילו השור — שובתים ונוזרים שלא הם השליטים והיוצרים בעולמם, אלא יוצר בראשית.

רבי הלל, שהיה שייך בעצמו לעומק הזה של השבת, יכול היה לזהות את זעקתה ולראות גם את הרפואה שיכולה לבוא כאשר זעקתה נפסקת. במובן מסוים ניתן לומר כי רבי הלל עצמו הוא השבת. לכן הוא יכול לזעוק את זעקתה, וגם להמשיך ממנה רפואה.

החכמה מביטה אחרת. היא מסוגלת לתפוס את המציאות כולה מול האור הגדול שמעליה, ואז מתברר שיש פערים שאינם רק גדולים יותר או קטנים יותר, אלא פערים אינסופיים. מול האינסוף, גם הבדל עצום בתוך העולם נעשה קטן.

ההבדל הזה נוגע גם לאופן שבו האדם מסתכל על העולם ועל עצמו. הבינה רואה את סדר ההשתלשלות: יש עולמות עליונים ותחתונים, יש מדרגות שונות של גילוי אלוהות, ויש הבדל בין עולם האצילות לעולמות שמתחתיו. החכמה, לעומת זאת, מסוגלת לראות את כל העולמות יחד, כמציאות אחת העומדת לפני הקב"ה. אין פירוש הדבר שאין הבדלים ביניהם, אלא שההבדלים הללו אינם תופסים מקום מול הנקודה המשותפת: כולם הם ביטוי לצדדים שונים של ה'.

כפי שרבי הלל עצמו מאריך להסביר במקומות רבים, ישנן נשמות דאצילות, הנקראות "זרע אדם", ונשמות מן העולמות התחתונים הנקראות "זרע בהמה". נשמות של אצילות קשורות בחכמה, בעוד אצל נשמות הבריאה ומטה מהן משמעותית יותר הבינה.

ובאופן מעניין, דווקא כאשר רבי הלל מעמיד את עצמו לצד החתול, הוא מבטא את המעלה המיוחדת של "זרע אדם". החתול נשאר בתוך עולמו, ואילו האדם מסוגל להרים את עיניו מעבר לעולם שבו הוא נמצא. הוא יכול לראות את עצמו, את החתול, את כל העולם כולו — ולהכיר בכך שמעל הכול יש אינסוף, השווה ומשווה קטון וגדול.

את אותה נקודה עצמה, ניתן לראות גם ביחס של רבי הלל לשבת:

פעם אחת הגיע רבי הלל לעיירה אהת. באותה עיירה היה גביר שכולם נהנו מן הצדקה שלו. הוא היה יהודי טוב ובעל צדקה, אך לא שמר שבת במלואה. רבי הלל לא רצה לקחת ממנו כסף, אף

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שליחות – פנימה או החוצה?

ברוך ה' אני עומד לצאת מלימודי בכולל לפעילות, ומתלבט בין שליחות עם הפנים החוצה לבין שליחות חינוכית במוסדות החינוך שלנו ('כרם אנ"ש'). האם יש עדיפות לאחת מהשליחויות?

מענה:

שליחות כלפי פנים (חינוך במוסדות שלנו) היא חשובה כמו שליחות כלפי חוץ – "קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים" ("יהי אור", המאיר לעצמו, "ויהי אור", המאיר לזולתו), "קשוט" לשון אמת וצדק – "קשוט עצמך" במדת האמת, להיות 'אמת לאמתו' של עצמו, ואזי "קשוט אחרים", להיות ממצידיקי הרבים – "והמשכילים יזהרו כזהר הרקיע" – ב'אור המאיר לעצמו, אמת – ו"מצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" – ב'אור המאיר לזולתו, צדק (קשטא קשטא). והגם שחז"ל דורשים "מצדיקי הרבים" אלו מלמדי תינוקות", היינו ביחס ל"דיין שדן דין אמת לאמתו", אך הכל לפי ערכיו, וע"כ יש לדרוש "המשכילים" על

הם אותיות מים – היינו מים עליונים ומים תחתונים. ועוד, "משכלים... מצדיקי הרבים" (שני האורות כנ"ל) = 951 = "שמע" [לשון חיבור] ישראל – "הוי' אלהינו" היינו משכלים, "הוי' אחד" מצדיקי הרבים, וד"ל. ואם כותבים משכילים מלא = אל ברבוע כו'.

פערים ברצון

אני נפגשת עכשיו עם בחור. הקשר ב"ה טוב ושמח וזורם. שנינו רוצים בית של תורה וחסידות, עם חינוך בהתאם, אבל מפריע לי שיש פער ברצון – אצלי הרצון חזק ופנימי, חי כל הזמן, ואצלו, להרגשתי, הרצון יותר חיצוני מקיף. האם זה אמור לעכב את השידוך?

מענה:

התפקיד של האשה כ"עזר כנגדו" הוא להמשיך את האור המקיף של האיש בפנימיות, ועל זה נאמר "הכל מן האשה". זה נעשה, כמעט בדרך ממילא, על ידי אהבה ושמחה בבית ופעילות (שליחות) משותפת. יש לסמוך על תחושת הלב

שליחות כלפי פנים ו"מצדיקי הרבים", כפשוטו, על שליחות כלפי חוץ. ומה עוד, שחינוך ילדינו הוא בעצם ממוצע המחבר בין 'אור המאיר לעצמו' ממש (שאינו ניכר לזולתו כלל, רק למצפוני לבו) ל'אור המאיר לזולתו' שחוצה לו (בנים ותלמידים, בני חברים כו', אינם חוצה לו לגמרי), וכידוע הכלל שהממוצע המחבר גבוה משני הקצוות שמחבר. ומה עוד, שבכל כהה בתלמוד תורה יש גם ילדי אנ"ש וגם ילדים שלא מאנ"ש, לקיים את שני האורות גם יחד. ["והמשכילים" חסר כתיב, לרמוז לאור המאיר לעצמו ממש, משכיל לעצמו, האדה מחכמה סתימאה לחכמה עילאה. אך הפשט של משכילים הוא פועל יוצא, מה שהרב משכיל לתלמידיו, ואילו "מצדיקי הרבים" היינו בפירוש לרבים לאו דוקא לתלמידים כבנים]. וכמה רמזים לסיום: "משכלים... מצדיקי הרבים" (שני האורות, כלפי פנים וכלפי חוץ) – ס"ת מים – "אין מים אלא תורה", וכן ב"משכלים" יש אותיות מים ורת"ס "מצדיקי הרבים" אף

אָנְכִי וְהִילָדִים

הַמְדֻר לִילְדֵי יִשְׂרָאֵל

גִּבּוֹל פִּי'עֻלָּהִים

דִּבְרֵי אֵת עֲצֵמָה

שְׁלוֹם יְלָדִים!

הַשָּׁבַת, י"א מְנַחֵם-אָב, הִיא יוֹם הַלּוֹלֶת הַחֲסִיד הַגָּדוֹל רַבִּי הַלֵּל מַפְאֲרִיטֵשׁ. לָמָּה 'הַחֲסִיד הַגָּדוֹל'? כִּי כְּשֶׁרוֹצִים לְתַאֵר דְּמוּת שֶׁל חֲסִיד עוֹבֵד ה' חוֹשְׁבִים מִיד עָלָיו. הַרְבֵּי הַצֶּמַח צָדֵק הַתְּבַטָּא עָלָיו שֶׁהוּא 'צָדִיק בְּמַעֲשָׁיו', שְׁכֵמוֹתוֹ לֹא הָיָה בְּעוֹלָם 300 שָׁנָה! רַבִּי הַלֵּל הָיָה גָּאוֹן בְּלִמּוּד וְעִמְקוֹן מִיַּחַד בְּלִמּוּד הַחֲסִידוּת. כְּמוֹ הַרְבֵּי, הוּא הָיָה אוֹמֵר בְּפִי מְשַׁפְּעֵי מַאֲמְרֵי חֲסִידוּת, שְׁנֹקֵצִים בְּסִדְרַת הַסְּפָרִים 'פֶּלַח הַרְמוֹן'. אֲבָל הַבּוֹלֵט וְהַמִּיַּחַד אֶצְלוֹ הָיְתָה עֲבוֹדַת ה' שְׁלוֹ. בְּשִׁפְתַּי הַחֲסִידוּת: 'עוֹבֵד'.

לְכַבֹּדוֹ נִסְפָּר הַפֶּעַם כְּמָה סְפּוּרִים שִׁיִּיאִירוּ לָנוּ אֵת דְּמוּתוֹ הַמְּפֹלָאָה.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

רַבִּי הַלֵּל גָּדַל בְּבֵית חֲסִידֵי. אָבִיו הָיָה מְקַשֵּׁר לְרַבֵּי מְרָדְכִי מְטֻשְׁרֵנוֹבִיל וְעוֹד מִשְׁחַר יְלָדוּתוֹ נוֹדֵעַ לְעָלוּי מִיַּחַד. בְּשֶׁלֶב מְסִים הִגִּיעוּ לְאַזְנוֹ שְׁמוּעוֹת עַל חֲסִידוּת חֶב"ד, עַל דְּרָכָה וְעַל דְּמוּתוֹ שֶׁל אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן. הוּא הִחְלִיט לְבָדֵק אֵת הָעֲנָן מְקָרוֹב, לֹא לִפְנֵי שֶׁהָכִין לְעֶצְמוֹ סִדְרָה שֶׁל קְשִׁיוֹת בְּגִמְרָא כְּדִי 'לְבַחֵן' בָּהֶן אֵת גְּדֻלָּתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי. הִגְמִירָא מִמֶּנָּה בַּחֲרֵי רַבִּי הַלֵּל אֵת קְשִׁיוֹתָיו הָיְתָה מִסְכַּת עֲרֻכִין, הָעוֹסֶקֶת בְּסִכּוּם שְׁנֹקֵצֵי בְּתוֹרָה לְמִי שֶׁהִכְרִיז שִׁיתֵּן אֵת עֲרֻכּוֹ הַכִּסְפִּי לְמַקְדָּשׁ. בְּקִצּוֹר: כְּמָה אֶתָּה שְׁוֹה. מִסְכַּת עֲרֻכִין מְמַקְמֶת בְּסוֹף הַש"ס, לֹא הַרְבֵּה מִהַלּוֹמְדִים מְכִירִים אוֹתָהּ לְעִמְקָהּ, וּמִשּׁוּם כֵּן בַּחֲרֵי רַבִּי הַלֵּל דּוֹקָא בָּהּ כְּדִי לְעַרְךָ <<<

השכינה הוא "ושכנתי בתוכם", המשכת המקיף בפנימי. ברכה שתזכי לשידוך האמיתי של להקים בית נאמן בישראל!

כלומר שכאשר זכו (לשון הזדככות) האיש והאשה, אזי שורה שרש נשמת האשה, השכינה, ביניהם, כאשר ענין

שלך — "בינה יתרה נתנה לאשה", בינה-לבא. בינה לשון "שכינה ביניהם", כאשר השכינה עצמה היא סוד האשה,

את הבדיקה.

אדמו"ר הזקן היה באותו זמן בתקופת נדודים. הימים היו ימי מלחמת נפולאון הצרפתי והצאר הרוסי, ואדמו"ר הזקן גלה התנגדות לנפולאון, שהלך והתקדם בכבושיו לעמק שטחה של רוסיה. "הצאר אמנם מעיק ליהודים בגשמיות, אבל ההטבה שמביא נפולאון מסכנת ממנה. היא תביא הרס לרוחניות", כך טען אדמו"ר הזקן. משום כך נאלץ אדמו"ר הזקן לנדוד ולברוח מפני הצבא הצרפתי. רבי הלל, שהשתוקק לפגוש את אדמו"ר הזקן, לא הצליח להדביק את הרבי. בכל פעם הגיע למקום בדיוק לאחר שהרבי עזב אותו.

פעם אחת עלה הדבר בידו. הוא בירר להיכן אמור הרבי להגיע והפעם הגיע לשם עוד לפני והתמקם בחדר שהמתין לו. הוא התחבא מתחת המטה וחקה. ואז נפתחה הדלת, ואדמו"ר הזקן נכנס לחדר תוך כדי שהוא אומר לעצמו, בדרך, בנגון: "אברהם אברהם! עד שאתה מכין קשיה בערכיך, להעריך את עצמך אתה יודע!". רבי הלל, שלא הצליח להבחין בפניו של הרבי ורק זכה לראות את רגליו, שמע את הדברים והתעלה. כאשר התעורר, הרבי כבר לא היה שם. אדמו"ר הזקן המשיך במסעו הלאה וזמן קצר לאחר מכן הסתלק.

חסידות נאלץ חסידות

רבי הלל, שדברי הרבי חדרו ללבו,

חזר לביתו ולחצר הרבי שלו, אך רוחו כבר הייתה במקום אחר. הוא השתוקק לשמע חסידות, 'דברי אלקים חיים' (דא"ח). רבי מרדכי רצה שרבי הלל, הצעיר הפשוט, ישאר אצלו ונסה בכל דרך למנע ממנו להגיע לליובאוויטש. הוא קרא לאברהם הצעיר והזהיר אותו. "דע לה, אביה היה קשור לאבי רבי מנחם נחום, בעל הספר 'מאור עינים' [ואתה קשור עמי בשדש נשמתך. אם תסע לשם אתה מתנתק מהשדש. אתה תמצא את עצמך עם הפופיק [הטבור] למעלה!". המשפט האחרון כבר היה נשמע איום, שכן המת שוכב כשפניו כלפי מעלה, אבל רצונו העז של רבי הלל גבר גם על דברי אזהרה אלו. חסידות היא למעלה מהכל.

רבי מרדכי אף העמיד שומרים שיבדקו כי רבי הלל אינו עוזב את המקום. רבי הלל הצליח לחמק מהם בשעת בוקר מקדמת ולעלות על עגלה לכוון לליובאוויטש, לאדמו"ר האמצעי, בנו וממשיכו של אדמו"ר הזקן. "סע במהירות", פקד על העגלון, "שלא ידביקו אותנו". העגלון האיץ בסוסים והם פתחו בדהרה. מרב חפזו, התהפכה העגלה באחד העקולים והדרדרה לשולי הדרך. העגלון ורבי הלל מצאו את עצמם שרועים על הארץ, ברוך ה' ללא פגיעות רציניות.

רבי הלל מגיע לאדמו"ר האמצעי ומביע את חששו. הקפדה של צדיק

יצא לאור

bit.ly/razi-ge
058-672-9270

רזי חסידות לילדים

שני כרכים של מאמרים נבחרים מנפלאות
על סדר פרשות השבוע

"הנשמה מבינה", היה אומר למי שתמה
על מעשיו.

דברתפסלם דפני התפלה

על אהבתו העצומה לדברי חסידות
מספר הספור הבא. פעם אחת הגיע
אליו אחד מחניכיו ושאלה בפיו:
"בהכנה לתפלה אני לומד הרבה
חסידות, בהבנה ובהעמקה, ויש לי
מכף חיות רבה. ובכל זאת, גם לאחר
כל ההכנות, כאשר אני עומד להתפלל
בפעל נעלם הכל. כלום. הלב נשאר
אטום וסתום כמו אבן". רבי הלל לא
ענה מיד. "זו שאלה שאמורים להפנות
לרבי, לא אלי", השיב. החניך מתעקש:
"אבל הרבי אינו כאן. את מי אשאל?".
ורבי הלל עונה בשאלה: "ואם אין לולב
בסכות לוקחים מטאטא?". החניך לא
מרפה: "ובכל זאת!". רבי הלל נעתה,
ושוב עונה בשאלה: "וכי מה אכפת לך
שאתה מתפלל לפני התפלה?".

זו הייתה טעימה על קצה-קצה
המזלג מדמותו של גדול ה'עובדים'
בחסידות חב"ד.

שנזכר להלך בדרךיו!

שבת שלום ומברך! ❧

אינה דבר של מה בכך. אולי טעות
עשה שברח לליובאוויטש? אדמו"ר
האמצעי מרגיע את רבי הלל: "יצאת
ידי חובה, בתאוונה שבדרך התקיימה
'קללתו' של רבי מרדכי. כבר שכבת עם
הפופיק למעלה...". זוהי מסירות נפש
על חסידות!

פנאמה אה'נה

שנים עברו. רבי הלל הפך למקשר
בכל מאודו לאדמו"ר האמצעי ואחריו
לצמח צדק, והיה לאחד מגדולי
המשפיעים. תפלותיו נמשכו באריכות
רבה ויצאו מעמק הלב. "חסידות
קשורה בקשר הדוק עם חוש הנגינה",
היה אומר רבי הלל, ואף הלחין עשרה
נגונים מיוחדים ועמקים.

את רבי הלל שלח אדמו"ר האמצעי
לערים הרחוקות ושליחות בידיו: "זרע
רוחניות וקציר גשמיות". לך לאסוף
צדקה לעניי ארץ ישראל ובדרך אמר
דברי חסידות. רבי הלל הסתובב
בעירות רוסיה והגיע גם למקומות
בהם גרו יהודים פשוטים, כאלו שדברי
חסידות עמקים היו למעלה מהשגתם.
אבל עבורו לא היה הדבר בגדר מניעה.

אזמרה

מרכז
המורשת
היהודית

ר"ה

התוועדות ט"ו באב

בנושא

יד ישראל תקיפה
הרב יצחק גינזבורג שליט"א

יום ג' אור לט"ו באב 19:30

(מנחה 19:30)

בית כנסת בחביבותא גליקסון 23 נתניה

עזרת נשים | שידור חי

לתיאום חניה סמוכה עמרם 058-671-6001